Les músiques de la Festa Major del Vendrell

Antònia Lluch
Òscar Francès
Jordi Quintana

Segona edició corregida i augmentada

Edició
Ajuntament del Vendrell

© dels textos: Antònia Lluch, Òscar Francès i Jordi Quintana
Amb la col·laboració de Montserrat Lluch, Salvador Arroyo,
Adrià Grandia, Jordi Inglès, *Bero*, i Martí Quintana

Revisió lingüística
Servei Lingüístic de l'Ajuntament del Vendrell

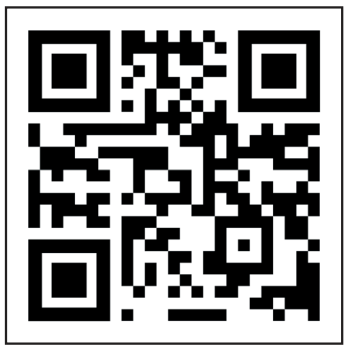
Disseny i maquetació: Impremta Ramon

Dipòsit legal: T 731-2025

Fotografia de portada i contraportada: DGC Fotografia (foto original)

Les músiques de la Festa Major del Vendrell

Aquí podràs escoltar
les músiques de la
Festa Major

També podràs descarregar
la 2a edició corregida i augmentada

Als músics de la Festa Major del Vendrell

«...perquè era un seguit el passar i aturar-se balls i dances populars; i ara era'l floviol que acompanyava'l crec, cric, cric del Ball de Bastons; ara'ls timbalots destrempats i l'espetec de carretilles dels Diables; ara les tonades cadencioses i planyívoles del sac de gemecs del ball de Cercolets; i les escopetades del ball den Serrallonga, i la gralla del de les Gitanes, i la cerca-vila de la cobla, i molts altres diferents sorolls, i crits i remoreig de la gent que passava.
Totes les tonalitats i sons de les festives Matinades repercutien per l'espai, cridaners uns, remorejants o sorollosos altres; però tots alegrois, tots festosos, que anaven difundint per tots els àmbits de la vila, desvetllant al veïnat, les primeres rauxes de festa major.»

Ramon Ramon i Vidales, 1909

ÍNDEX

Presentació 9
Pròleg 11
La Festa Major del Vendrell 13
Les músiques de la Festa Major del Vendrell 13
- L' assaig general dels grups de cultura popular 13
- Els trasllats i processons de la imatge de santa Anna i l'entrada i sortida de l'església 13
- Les matinades 17
- L'ofici de Santa Anna 27
  - L'ofertori 27
  - Els goigs de santa Anna 29
  - Goigs de la gloriosa santa Anna 30
  - Goigs del patronatge de santa Anna 32
- La ballada en honor de santa Anna 35
- La Cercavila de Cultura Popular 35
- El Ball de Diables i el Ball de Diablons 37
- El Drac 39
- L'Àliga i l'Aligueta 43
- El Lleó i el Lleonet 47
- La Mulassa 61
- Els Gegants, Gegantons i Nans 65
- El Ball de la Patatuf 71
- El Ball de Panderetes 75
- El Ball de la Bolangera 79
- El Ball de Figuetaires 83
- El Ball dels Muntanyesos 87
- El Ball de Cercolets 93
- El Ball de Valencians 95
- El Ball de Cintes 101
- El Ball de Pastorets 106
- El Ball de Faixes 109
- El Ball de Bastons 113
- El Ball de Panderos 121
- El Ball de Gitanes 131
- Els castells 135
- El Ball de Malcasats 143

Arxius i biblioteques consultats 157
Bibliografia 157
Índex de partitures per balls 160
Índex alfabètic de partitures 163

PRESENTACIÓ

La cultura popular és el fil invisible que uneix les generacions passades amb les futures, una veu que ressona en cada poble, cada ciutat, i que ens parla de les nostres arrels, de les nostres tradicions i dels nostres costums més profunds. En aquest recull de músiques tradicionals del Vendrell, s'aplega la riquesa sonora d'una comunitat que ha mantingut viva una herència musical única, patrimoni de tots aquells que han viscut i viuen a la nostra vila.

Aquest llibre és, doncs, una finestra oberta a la memòria del Vendrell, una invitació a sentir les melodies que han acompanyat les diferents generacions, des de les festes més populars fins a les trobades familiars, passant per aquells moments quotidians en què la música ha estat una font de connexió i d'identitat. Cada peça recollida aquí és un reflex de la nostra història, de les nostres alegries.

És per això que vull aprofitar aquest moment per expressar el meu agraïment més sincer a tots els autors, coneguts i anònims, de les músiques que trobem en aquestes pàgines. Gràcies a la seva passió, creativitat i dedicació, les nostres melodies i les nostres cançons es mantenen vives, travessen el temps per arribar fins a nosaltres i es converteixen en una part fonamental de la nostra identitat. La seva contribució és imprescindible per preservar l'autenticitat i la riquesa de la nostra cultura.

Així mateix, un agraïment molt especial als autors que han fet possible aquest llibre. Sense la seva tasca minuciosa, el recull de les peces i l'esforç per documentar la història i el context de cada música, aquest llegat quedaria dispers. Gràcies per la seva dedicació, per la seva cura i per la seva passió per la nostra cultura. Aquest llibre és, sens dubte, un reflex del seu compromís amb la preservació del que és nostre.

Aquesta obra és també una crida a la conscienciació, a la necessitat de continuar fent vibrar les nostres arrels. Les escoles, les famílies, els músics i tota la comunitat del Vendrell tenen un paper fonamental en el manteniment d'aquesta tradició. Ens trobem en una època en què, per primera vegada, els mitjans digitals poden ajudar-nos a preservar i difondre les músiques populars de manera global, però alhora ens plantegen un repte: el risc d'acabar perdent el valor de l'autenticitat i la proximitat que la cultura popular ens ofereix.

Les generacions futures han de sentir-se responsables de la riquesa sonora que els envolta. Que aquest recull serveixi com a eina de connexió entre el passat i el futur, i que en cada nota, en cada lletra, hi trobem no només l'homenatge als qui van construir el nostre llegat cultural, sinó també la voluntat d'afegir-hi la nostra pròpia veu.

De tot cor, desitjo que aquestes pàgines no només siguin un record, sinó un estímul perquè la música popular del Vendrell continuï sonant per molts anys més, vivint en les veus, en les mans, en els cors dels qui vindran després de nosaltres.

Mariona Figueras
Regidora de Cultura Popular
Ajuntament del Vendrell

PRÒLEG

El llibre que teniu a les mans sorgeix del treball de recerca *Les músiques de la Festa Major del Vendrell. Retrat del present i record del passat*, que Antònia Lluch Juncosa va fer el 2023 en finalitzar els seus estudis de Batxillerat Humanístic Social a l'Institut Andreu Nin del Vendrell, amb la tutorització de Susanna Cirbian.

Aquest treball va guanyar el segon premi en l'àmbit de les Arts del 21è Premi Argó de la Universitat Autònoma de Barcelona i el segon premi de la 1a Convocatòria Premis Penedès IEP 2024, que atorga l'Institut d'Estudis Penedesencs.

Com diu la mateixa Antònia Lluch (2023), el seu estudi ofereix un recull de les «partitures de les músiques que acompanyen els actes tradicionals de la Festa Major del Vendrell en el moment actual perquè puguin ser utilitzades per tothom qui les necessiti, sigui per interpretar-les o bé per estudiar-les. Per contextualitzar el recull, es presenten ordenadament tots els actes del dia de Santa Anna que les contenen. Aquesta presentació té en compte tres aspectes: la descripció de com es duen a terme en l'actualitat, l'explicació dels antecedents històrics i l'exposició dels aspectes musicals».

El treball de Lluch (2023) s'ha complementat amb el de Quintana (2005) i les partitures de l'arxiu d'Òscar Francès (2024). Recull setanta-una peces, el 48% de les quals són per a gralles i tambals[1], el 37% per a formacions on hi participen sacs de gemecs, flabiols i tamborins, tarotes i metalls (cobles de flabiols, mitges cobles, cobles de tres quartans i de ministrers) i 15% restant són per a altres formacions musicals (veu i orgue, tambals, etc.). D'aquestes setanta-una peces, el 58% són autòctones, tant siguin populars com compostes expressament per a actes, per a balls o per a la majoria de la imatgeria festiva de la vila.

Hem estructurat la publicació seguint l'ordre d'actes on s'interpreten les principals melodies de Festa Major de l'àmbit de la música popular i tradicional, o sigui: l'assaig general dels grups de cultura popular, els trasllats i processons de la imatge de santa Anna, les matinades, l'ofici, la ballada en honor a santa Anna i la Cercavila de Cultura Popular, els versos dels Diables, la diada castellera i el Ball de Malcasats, amb un total de seixanta-set partitures.

No hi hem inclòs les músiques de la Cercavila de Cultura Popular infantil, la Cercavila de Cultura Popular dels balls d'adults i l'actuació conjunta dels músics de cultura popular del dia 27 de juliol, perquè les seves melodies formen part del corpus de la Cercavila de Cultura Popular del dia 26 incloses més endavant, i tampoc hi hem inclòs les ballades de sardanes, les batucades i timbals dels grups de foc a la Cercavila de Foc i els concerts de gralles, perquè el seu repertori canvia cada any.

Pel que coneixem, la primera referència de la Festa Major del Vendrell és de 1517 (Simon, 2017), però durant la seva història la nostra Festa Major ha tingut dos moments àlgids. El primer és el 1877, quan se celebra el centenari (1777) de la proclamació de santa Anna com a copatrona de la vila del Vendrell (articles al setmanari *El Baix Penadés*, 1906-1937, i al diari *La Opinión*, 1875-1904), on els balls propis del Vendrell i els que van venir d'altres poblacions, sobretot de les comarques veïnes, van fer una lluïda cercavila.

Ja en el segle XX, sabem que fins al 1995 només van sortir quatre balls, el 1996 en van sortir vuit i el 2003 només cinc.

El segon punt d'inflexió va ser la creació de l'Agrupació de Cultura Popular del Vendrell L'Embarcada, el 2006, any en què hi van participar vuit grups.

1 Al Vendrell del timbal sempre se n'ha dit tambal i, per tant, qui el toca és un tambaler (vegeu: Quintana *et alii*, 2022). A partir d'aquest moment els anomenarem així.

La creació i compromís de L'Embarcada va esdevenir un factor catalitzador de l'increment de la participació d'altres associacions i entitats de la vila en la Festa Major, com la de l'Àliga del Vendrell, el Amics de l'orgue del Vendrell o La Lira Vendrellenca. Aquest fet va comportar que a la Cercavila de Cultura Popular de la Festa Major de 2024 participessin vint-i-cinc grups de balls o d'imatgeria festiva, amb les seves corresponents colles de músics.

Cal tenir en compte que algunes de les melodies que s'editen són les que considerem pròpies del Vendrell i altres que, tot i no ser-ho, formen part del corpus musical de la seva Festa Major. És possible que en altres localitats algunes de les melodies de balls del Vendrell es facin servir per acompanyar altres balls.

Ara bé, pot ser que per dinàmiques interpretatives o per canvis en formacions musicals, com passar d'una mitja cobla a uns tres quartant o a uns ministrers, o passar d'un grup de gralls a l'unís on a una colla de gralles a diverses veus, la partitura que editem en base a la tradició de la vila dels darrers anys, fins el 2024, no s'ajusti del tot a allò que soni pels carrers a partir d'aquesta publicació.

Esperem que aquesta publicació col·labori en la consolidació de la nostra Festa Major i alhora n'estimuli la innovació i noves propostes festives.

Volem fer constar el nostre agraïment als vendrellencs i vendrellenques que surten a la bibliografia.

Antònia Lluch, Òscar Francès i Jordi Quintana

LA FESTA MAJOR DEL VENDRELL

La primera referència històrica de la diada de Santa Anna com a Festa Major del Vendrell és de l'any 1517, inclosa en el *Llibre de la cort del batlle de la vila de l'Arboç* (Simon, 2017). Del 1610 hi ha la referència a un acte festiu i popular celebrat la tarda del 26 de juliol, dia de la Festa Major del Vendrell, recollida en un procés judicial conservat a l'Arxiu de Sant Cugat que inclou referències contínues als balls que es feien a la plaça Vella (Casellas i Arroyo, 2022). La documentació següent, de l'any 1621, són els pagaments de la Confraria, fets a músics que venien a tocar a la festa. L'any 1775 es fa una bestreta per comprar uns gegants (Arroyo, 2009).

Es pot afirmar, doncs, que les arrels de la Festa Major del Vendrell, sota el patronatge de santa Anna, es remunten al segle XVI i han perdurat al llarg de la història, sempre relacionant la festa, la música i els balls, que han anat evolucionant gràcies a la participació de la gent i de les associacions de la vila, fins a arribar a la seva forma actual.

La Festa Major del Vendrell comença el dia 25 de juliol, Sant Jaume, i acaba el dia 28 de juliol, conegut com el Dia del Gos (Ferrando, 2021). El dia més assenyalat és el 26, Santa Anna, i a continuació en importància hi ha el 27, popularment anomenat dia de Santa Anneta.

En l'àmbit de la música popular, la Festa Major té els següents moments fixos i tradicionals: l'assaig general dels grups de cultura popular, la recollida i trasllat en processó de la imatge de santa Anna, les matinades, l'ofici de Santa Anna, la ballada en honor a santa Anna i la Cercavila de Cultura Popular, els versos dels Diables, la diada castellera, el trasllat de la imatge de santa Anna, i el Ball de Malcasats.

LES MÚSIQUES DE LA FESTA MAJOR DEL VENDRELL

L'assaig general dels grups de cultura popular

Com s'indica al *Protocol de la Festa Major del Vendrell* (2022), el vespre del 24 de juliol, per iniciativa de l'agrupació L'Embarcada, tots els grups de cultura popular i els seus músics fan un assaig general pels carrers i places de la vila sense els vestits oficials i només amb els complements bàsics. En aquest acte s'interpreten les melodies que es recullen més endavant.

Els trasllats i processons de la imatge de santa Anna i l'entrada i sortida de l'església

El dia de Sant Jaume, es va a recollir la imatge de santa Anna, que és a casa d'un portant d'honor de l'any anterior, i es porta a l'església en una processó organitzada per la Confraria de les Annes, acompanyada de l'Àliga, el Lleó, els Gegants i les autoritats, que desfilen al so d'una cobla de ministrers, colles de gralles i una banda, que interpreten els balls de les figures que s'indiquen més endavant, així com melodies solemnes.

Quan la imatge entra a l'església ho fa acompanyada d'una cobla de ministrers que interpreta la melodia *Pujada de sants*, que pertany al *Llibre d'orgue de Lleida* (Crivillé i Vilar, 2003).

Una vegada a dintre s'interpreten els *Goigs de santa Anna* amb un arranjament per a cor, orgue, banda i gralles, realitzat per Josep Mateu i Pérez el 2017, que es comenten a l'apartat *Els goigs de santa Anna*.

Passat el dia de Santa Anna, la seva imatge surt de l'església i es porta a casa d'un portant de l'any. Va acompanyada amb els mateixos elements festius i grups musicals de la recollida del dia 25, que de vegades es poden ampliar.

Pujada de sants

Entrada i sortida de la imatge de santa Anna

Llibre d'orgue de Lleida, s. XIX
Arranj. Jordi Quintana, 2015

Pujada de sants

Les matinades

El primer acte del 26 de juliol, dia de Santa Anna, són les matinades, que comencen a les 8 del matí amb una tocada conjunta de tots els grups de gralles de la vila. Tot seguit cada grup fa un recorregut diferent envoltant la vila amb l'espinguet de les gralles que interpreten el tradicional toc fins a les 9 del matí, que arriba l'hora d'esmorzar.

La primera referència de la qual tenim constància sobre la tradició de fer[2] matinades al Vendrell la recull Arroyo (1990) quan esmenta que en els comptes de la Festa Major de 1784 es diu que el músic Josep Nerons cobra «per donar las matinadas». No podem saber quina tonada tocava aquest músic ni amb quin instrument, però sembla que la gralla ha estat present al Vendrell des del segle XVIII, el primer esment de la qual el fa Narcís Bas (1934) quan diu que el 1715 a l'ermita de Sant Salvador «Eren les quatre de la tarda quan dues colles de gralles començaven a llençar ses estridentes notes...».

Les matinades descrites en tots els programes de la Festa Major del 1877 al 1939[3] tenen la forma de cercavila i en la majoria de casos llegim que estan formades per les gralles, «els Xiquets de Valls», o sigui, els castellers, i diversos balls populars.

El Vendrell té dos tocs de matinades: les *Matinades llargues*, o simplement *Matinades*, que són les que es toquen correntment, i les *Matinades curtes*, que es toquen en ocasions concretes.

La versió del *Toc de matinades o Matinades del Vendrell* prové de la que va arranjar i establir Jaume Vidal i Vidal, *Carboner*, que quan l'ensenyava a tocar als seus deixebles, Les Gralles del Baix Penedès, introduïa variacions que no estan recollides en la versió publicada a Vidal *et alii* (1992). La versió inclosa en aquesta publicació recull aquestes variacions, ja que són les que caracteritzen les *Matinades del Vendrell*. Aquestes matinades no tenen ornaments, llevat del que es fa al compàs 8, i és tradició vendrellenca que en la segona veu de la segona part del toc, es faci un petit mordent superior en alguns re semicorxera. Així mateix, tot i que les pauses llargues durin tres compassos, sempre se'n fan cinc, i qui condueix el toc, en arribar el tercer compàs de la pausa, diu allò de «diem tres, en comptem quatre i entrem al cinc». Quant al ritme, les matinades del Vendrell mantenen una pulsació ràpida. D'aquí que la transcripció sigui a compàs de 2/4 i s'utilitzi la semicorxera amb punt i la fusa com a ritme basal. La pulsació de les matinades s'entén amb el redoblament del tambal que posa l'accent a la primera pulsació de cada compàs, a diferència del que es fa en algunes comarques veïnes.

De vegades s'interpreten amb una tercera veu, que Adrià Grandia i Jordi Quintana van adaptar de la del *Toc de matinades* dels grallers Els Gonsers, de Sant Jaume dels Domenys, que Joan Tomàs i Joan Amades van recollir, el 23 d'octubre de 1927, en la missió núm. 33 de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OCPC) (Quintana *et alii*, en premsa), la qual inclou algunes notes opcionals indicades entre parèntesis.

Les *Matinades curtes* són molt característiques del Vendrell, on mai s'han deixat de tocar. La partitura es va difondre perquè va ser recollida per Ramon (1905) al programa de la Festa Major del Vendrell de 1905.

La versió que s'edita és la tradicional i el redoblament del tambal també posa l'accent a la primera pulsació de cada compàs. Volem fer constar que per unificar l'entrada de les gralles el tambaler Jaume Vallès i Güell, *Moliner,* en va fer una adaptació en la qual va incloure dos compassos inicials de redoblaments. Com en el cas de *Matinades del Vendrell*, de vegades s'inclou una versió per a tres gralles que van realitzar els mateixos adaptadors.

Les *Matinades curtes* s'interpreten en moments concrets del recorregut per la vila, com en passar per sota del Pont del Pardo, pel Pont de França, quan es va a saludar algun graller o tambaler o alguna altra persona propera a la colla, o en pujar el carrer del Pou de Sant Vicenç de Calders durant la Festa Major d'estiu.

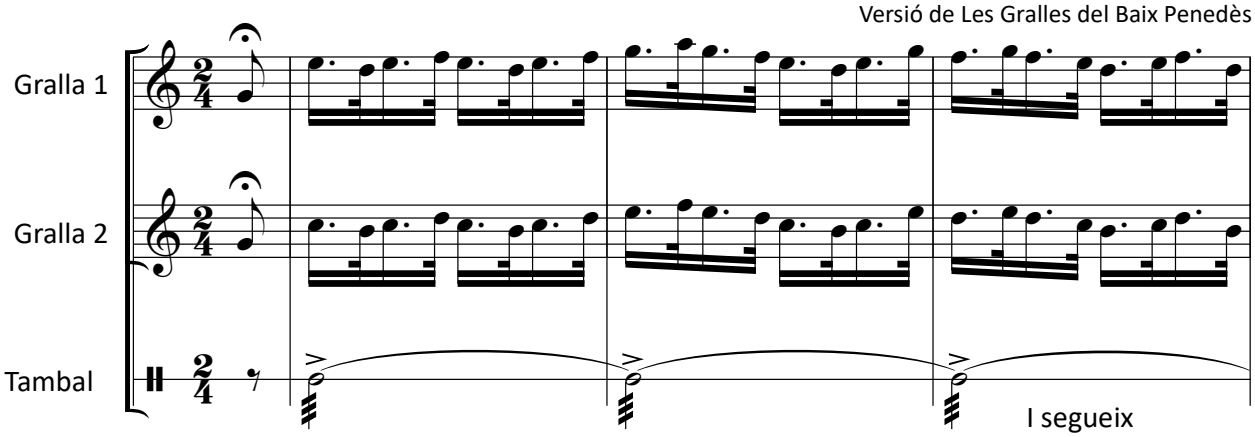
2 Al Vendrell no es diu tocar ni interpretar les matinades sinó fer matinades.
3 Vegeu: ‹https://www.bibliotecadigitalvendrellenca.cat/collections/show/2›.

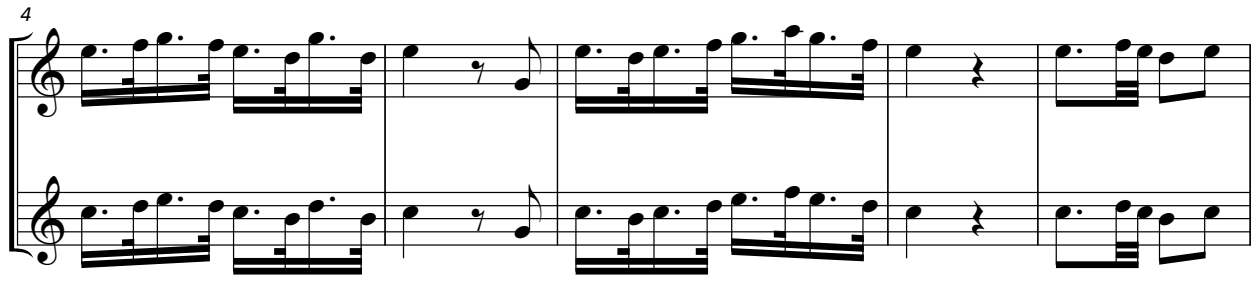
Toc de matinades

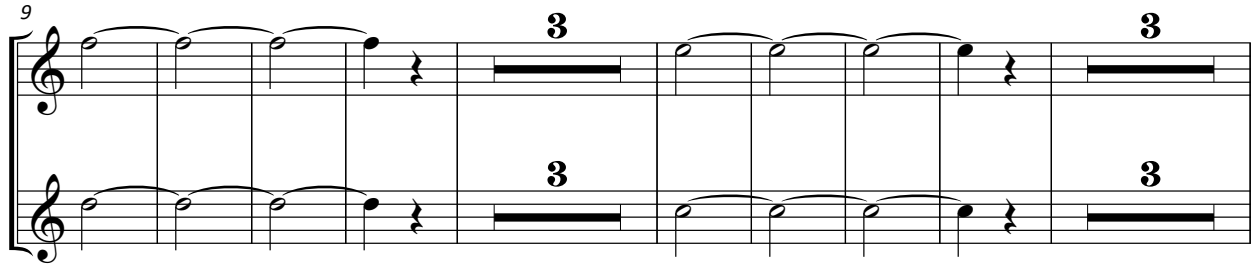
Matinades

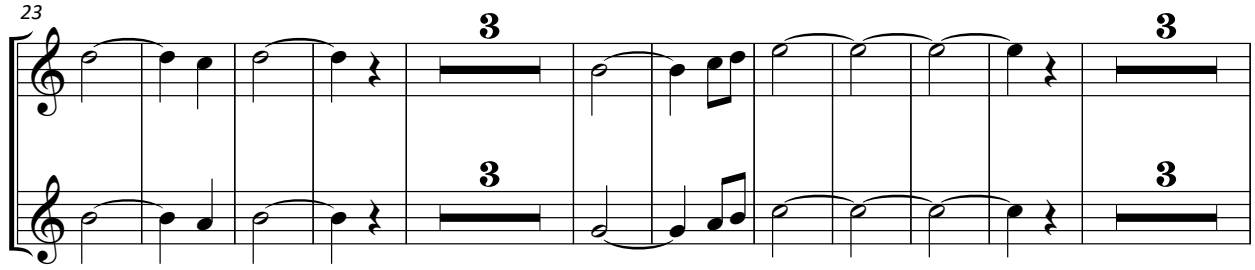
Matinades del Vendrell

Popular
Arranj. Jaume Vidal
Versió de Les Gralles del Baix Penedès

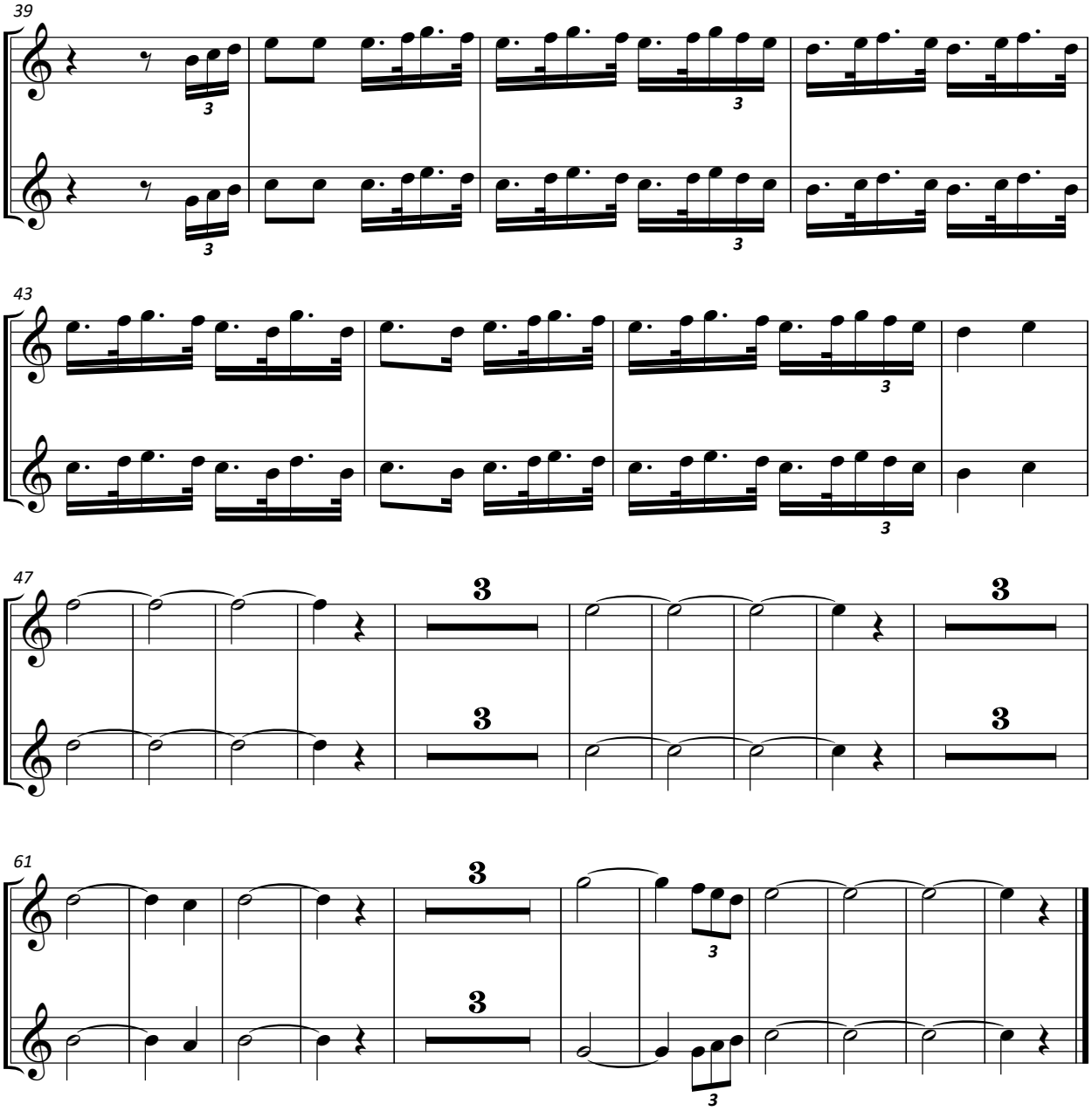

Toc de matinades

Toc de matinades

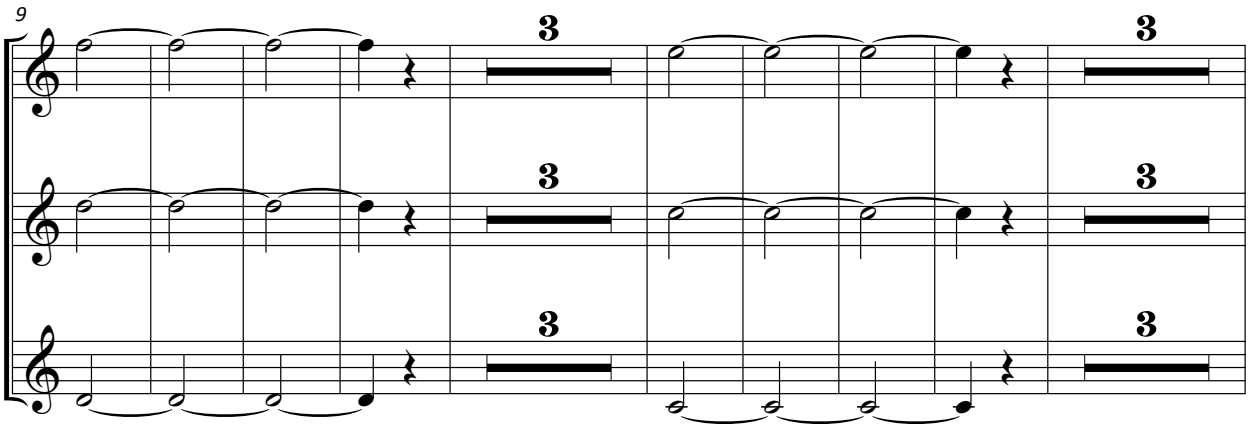
Matinades

Matinades del Vendrell

Popular
3a veu adaptada dels Gonsers

Toc de matinades

Toc de matinades

Matinades curtes

Matinades

El Vendrell

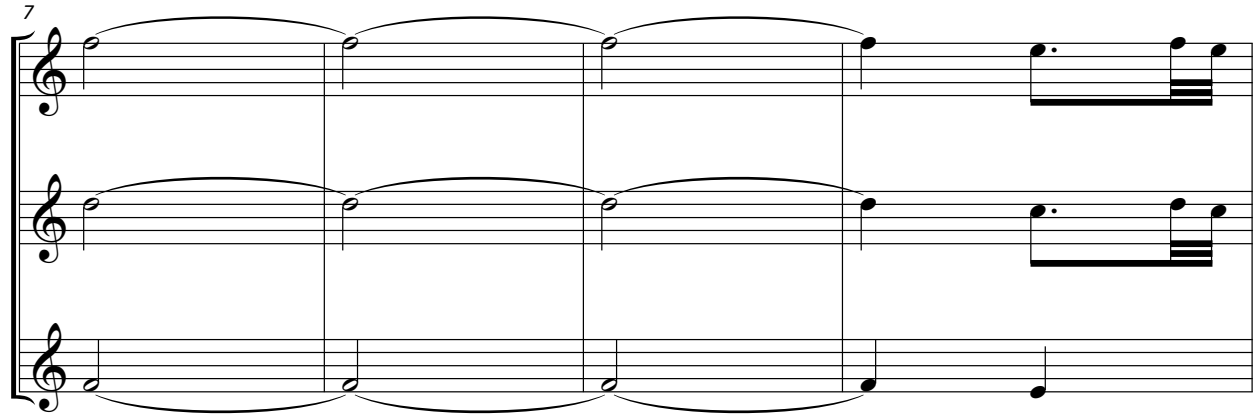
Matinades curtes

Matinades

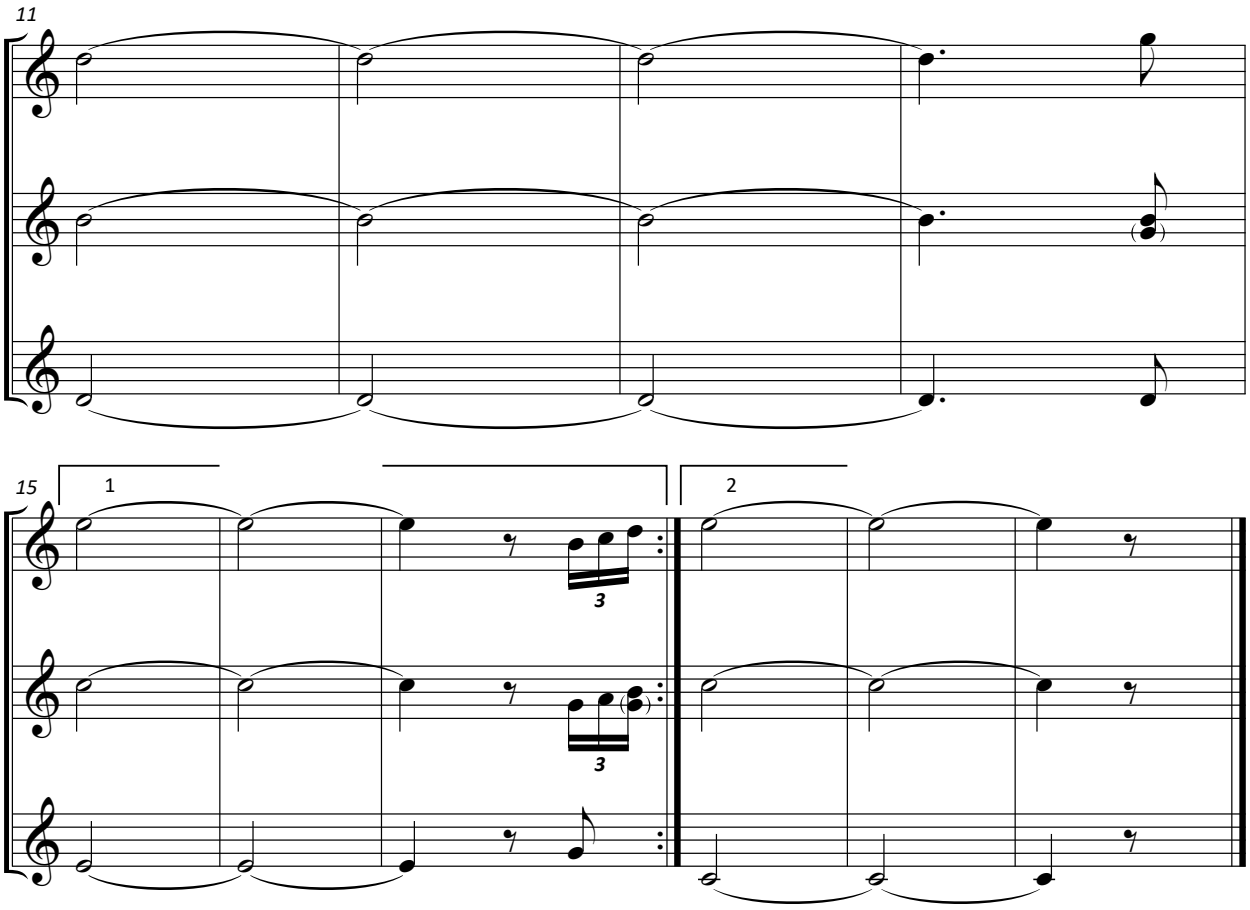
El Vendrell
3a veu adaptada dels Gonsers, 1927

Matinades

L'ofici de Santa Anna

A les 10 del matí es fa l'ofici en honor a santa Anna, una missa on canta el Cor Orfeó Parroquial del Vendrell amb l'acompanyament de l'orgue. També s'hi interpreta un ofertori per a gralla sola i els *Goigs del patronatge de santa Anna*.

L'ofertori

El costum d'interpretar un ofertori amb gralla en algunes misses del Vendrell, ja el trobem referenciat el 1930 quan en el setmanari *El Baix Penedès* (Informatives, 1930) es diu que «Veus ací la festa de Sant Antoni d'enguany a vila (...), s'hi diu ofici de tres a l'altar del Sant, essent amenitzada amb orga i, com de consuetut, les gralles hi toquen a l'ofertori la típica tonada popular». Possiblement la interpretaven els grallers Els Romees, del Vendrell, amb la melodia que Joan Tomàs i Joan Amades els van recollir el 30 d'octubre de 1927 en la missió de recerca núm. 28 per a l'OCPC (Massot, 1998; Quintana *et alii*, 2024).

El *Toc d'ofertori* que s'interpreta actualment durant l'ofici de Santa Anna és l'atribuït a Josep Mercader i Ramon, *Astor*, que va començar a tocar-lo cap a la meitat del segle passat i, quan el va deixar de tocar, Albert Jané i Pascual, *Carbassó,* el va preservar. Aquest toc, interpretat pel Carbassó, va ser enregistrat per Xavier Orriols i Xavier Bayer el 28 de maig de 1988 (Crivillé i Vilar, 1991).

L'any 2011, es va reincorporar la interpretació de l'*Ofertori de l'Astor* a la celebració de l'ofici de Santa Anna, a càrrec de Jordi Inglès i Bo, *Bero*, amb transcripció d'Adrià Grandia.

Toc d'ofertori

Ofertori de l'Astor

Ofici de
Santa Anna

Atribuït a Josep Mercader, *Astor*
Transcr. Adrià Grandia, 2004

Lent i lliure

Els goigs de santa Anna

La primera referència dels Goigs de santa Anna del Vendrell és la que ens informa Arroyo *et alii* (2025) on indica que el llibre *Gozos para todas las festividades del año* de la Parròquia de Sant Salvador del Vendrell (Arroyo *et alii*, 2025) inclou uns *Goigs de la Gloriosa Santa Anna, venerada en la Iglesia de San Salvador, de la Vila del Vendrèll*, impresos el segle XVIII (Arroyo *et alii*, 2023), que van ser reimpresos el 1977 i el 1987 amb motiu del 200è i el 210è aniversari de la proclamació del patronatge vendrellenc de santa Anna.

El 1996, es va trobar la melodia tradicional d'uns goigs a l'arxiu del Cor-Orfeó Parroquial del Vendrell i, veient que s'adeien molt amb el text històric dels goigs de santa Anna, se'n va fer una reedició que incloïa la melodia trobada, amb una adaptació i reajustament fets per la compositora vendrellenca Carlota Baldrís. Aquests goigs es canten el dia de Sant Jaume quan la imatge de santa Anna ja ha tornat a l'església, amb un arranjament per a cor, orgue, banda i gralles, realitzat per Josep Mateu i Pérez el 2017.

El 2010, amb motiu dels 707 anys de la veneració de santa Anna al Vendrell (1303), es van compondre uns nous goigs, els *Goigs del patronatge de santa Anna*, amb lletra de Salvador Arroyo i música de Jordi Quintana. El dia de Santa Anna, quan en acabar l'ofici es fa el besamans de la imatge de la santa, s'interpreten aquests *Goigs del patronatge de santa Anna*, amb un acompanyament per a orgue de Josep Maria Guitart Oliver.

Goigs de la gloriosa santa Anna

Venerada a l'església de Sant Salvador de la vila del Vendrell

Ofici de Santa Anna

Lletra popular s. XVIII
Música popular, adapt. Carlota Baldrís, 1996

Goigs de la gloriosa santa Anna

Vostres goigs volem cantar,
oïu el que se us demana.
Gloriosíssima santa Anna,
vulgueu-nos sempre ajudar.

La ventura que tinguéreu,
entre totes superior,
car no n'hi hagué de major
que la que vós meresquéreu,
en el ventre vau portar
la filla més sobirana.
Gloriosíssima santa Anna,
vulgueu-nos sempre ajudar.

La criatura més formosa
que veu la naturalesa
nasqué de vos amb certesa
pura, neta i molt ditxosa
tant, que Déu se'n va agradar
per a prendre carn humana.
Gloriosíssima santa Anna,
vulgueu-nos sempre ajudar.
Essent mare de Maria,
àvia sou del fill de Déu,
puix el molt que amb ella podeu,
experimentem cada dia
que el qui us ve a visitar
socorreu de bona gana.
Gloriosíssima santa Anna
vulgueu-nos sempre ajudar.

Dels del Vendrell venerada,
sou l'empar i la patrona,
a on tot home i dona
vós mira reverenciada.
Molt ufans havem d'estar
amb santa tant sobirana.
Gloriosíssima santa Anna,
vulgueu-nos sempre ajudar.

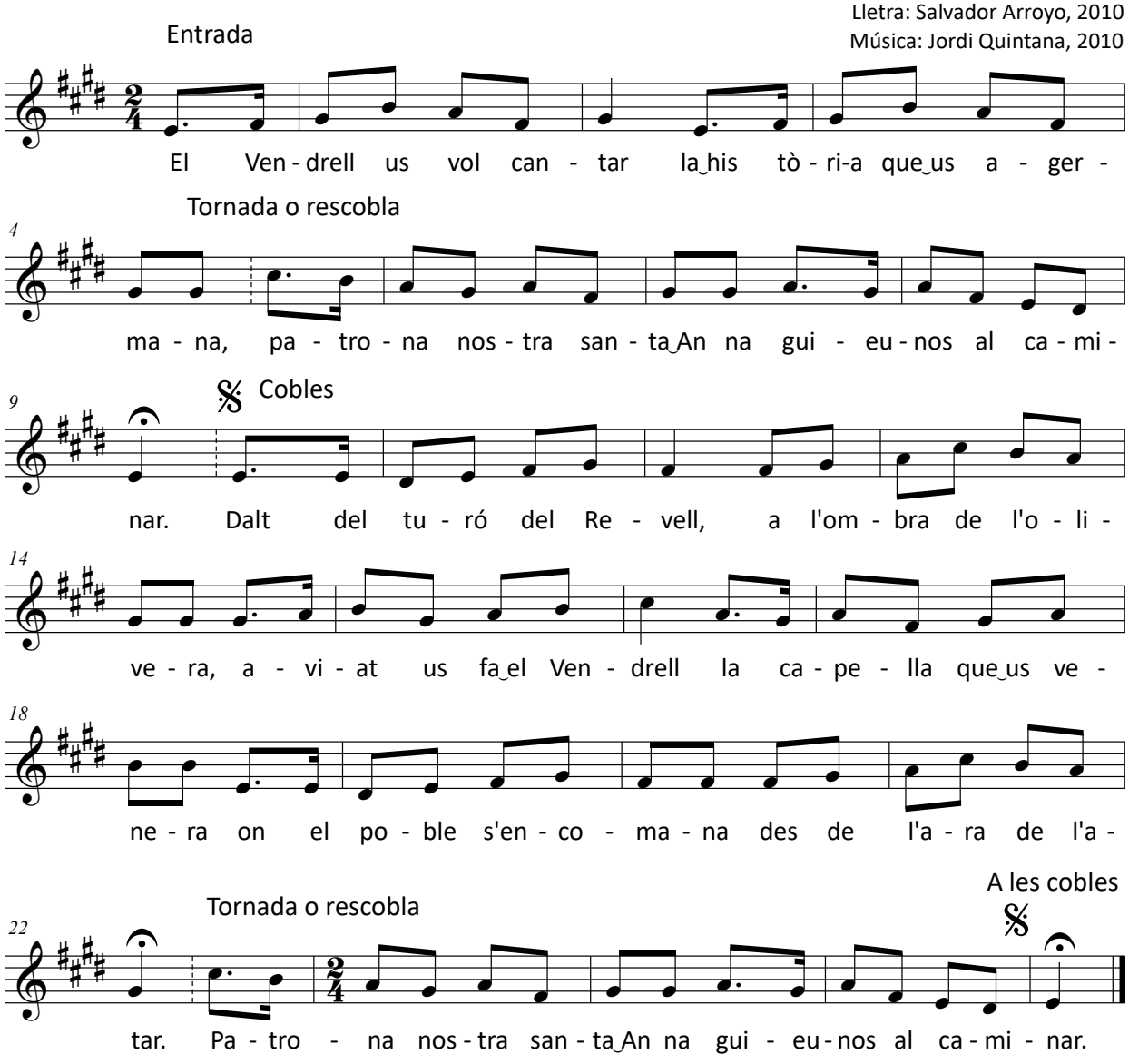
Socorreu sens més tardar
el devot que s'encomana.
Gloriosíssima santa Anna,
vulgueu-nos sempre ajudar.

Cobles que el dia 25 de juliol, dia de Sant Jaume, es canten a l'església parroquial de Sant Salvador del Vendrell quan ja ha entrat la imatge de Santa Anna i que són una selecció de les set dels goigs originals del segle XVIII.

Goigs del patronatge de santa Anna

Venerada a l'església parroquial de sant Salvador del Vendrell

Lletra: Salvador Arroyo, 2010
Música: Jordi Quintana, 2010

Goigs del patronatge de santa Anna

El Vendrell us vol cantar
la història que ens agermana,
patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

Dalt del turó del Revell,
a l'ombra de l'olivera,
aviat us fa el Vendrell
la capella que us venera
on el poble s'encomana
des de l'ara de l'altar.
Patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

Sobre aquest Getsemaní,
i amb el vostre empar i guia,
prompte el poble va fent via
i fa segles de camí;
i el lliureu de mal i pesta
quan us ho ve a demanar.
Patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

Una confraria es funda
sota vostra advocació,
mentre nostra fe profunda,
fa augmentar la devoció;
i una imatge d'alabastre
aviat fem cisellar.
Patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

Un reliquiari d'argent
vostra relíquia preserva
i en sagrari d'or candent
venera el fidel i el clergue,
com un net estima l'àvia,
que bé l'ha d'acaronar
Patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

Fe, esperança i caritat,
i també la fortalesa,
són virtuts en veritat,
vostres per naturalesa;
com mostra la portalada
que n'és exemple prou clar.
Patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

La llegenda explica i diu
de quan vàreu ser trobada,
dintre l'horta de cal Piu,
un dia de matinada,
al roquissar arrecerada
i amb una poma a la mà.
Patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

Els veïns prompte s'afanyen,
portant-vos en processó,
i a l'església us acompanyen
pel carrer del Carreró.
Per patrona se us proclama
al damunt del vostre altar.
Patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

D'aquell dia, de vostra diada,
en fem festa principal,
i la vila engalanada
la celebra tal com cal;
i al so de timbals i gralles,
us venim a festejar.
Patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

El Vendrell us vol cantar
la història que ens agermana,
patrona nostra santa Anna
guieu-nos al caminar.

Goigs que des del dia 26 de juliol de 2010, dia de Santa Anna, es canten a l'església parroquial de Sant Salvador del Vendrell en finalitzar l'ofici solemne en honor de la Santa, amb lletra de Salvador Arroyo, música de Jordi Quintana i arranjament d'orgue de Josep Maria Guitart.

La ballada en honor de santa Anna

En acabar l'ofici, la imatge de la santa surt a la plaça Vella amb els portants d'honor, l'Àliga, al Lleó, els Gegants i les autoritats, acompanyats per una cobla de ministrers que interpreta la melodia *Pujada de sants*. La imatge presideix la ballada conjunta que les colles de cultura popular fan en el seu honor, ballant cadascuna un dels seus balls amb les melodies corresponents.

La Cercavila de Cultura Popular

Al Vendrell, el seguici de Festa Major rep el nom de Cercavila de Cultura Popular (Protocol, 2022). La Cercavila de Cultura Popular és un acte protocol·lari en què participen els balls, la imatgeria i altres manifestacions culturals i festives, amb les seves músiques pròpies.

Al *Diario de Barcelona* (1792-1984) del 22 de juliol de 1845 s'indiquen els balls que van recórrer els carrers de la vila els dies de la Festa Major de Santa Anna, i també s'esmenta el castell de focs, l'ofici amb orquestra, «*las torres y espadats*» i que «*los diablos ejecutarán por última vez sus sorprendentes y traviesos juegos*».

Al diari *La Opinión* (1875-1904) del 24 de juliol de 1877 s'esmenta que es van fer «*Grandes fiestas cívico-religiosas del centenar que la Villa de Vendrell con motivo de la fiesta mayor*», referint-se al centenari de la proclamació de santa Anna com a copatrona de la vila del Vendrell, el 1777. En aquesta notícia s'esmenten molts balls i imaginari festiu, però no tots eren del Vendrell sinó que la majoria eren de poblacions veïnes que van portar els seus balls i figures amb motiu del centenari esmentat.

A principi del segle XX, a la Festa Major hi trobem els Nens del Vendrell, creats el 1926, els Gegants i els Nans, a partir de 1930, el Ball de Bastons, el 1933, i el Ball de Diables, el 1934, tot i que ja havia sortit per la Fira de Santa Teresa de 1933, participant tots ells fins i tot a les matinades. Aquests tres balls i els castells van ser els elements fixos de la cercavila des dels anys trenta fins al 1995, amb algunes interrupcions.

El 1996 és un moment important en el procés de transformació de la Cercavila, ja que la Comissió de Festes del moment va recuperar quatre balls tradicionals que havien format part del patrimoni cultural del Vendrell que feia molt temps que s'havien deixat de ballar. Aquell any es van tornar a veure durant la Festa Major el Ball de Cercolets, que portava el Centro Cultural Andaluz García Lorca i anava acompanyat primer de gralles i després d'una mitja cobla; el Ball de Gitanes, que portava l'Asociación Cultural de Extremadura amb l'acompanyament de gralles i posteriorment de gralls; el Ball de Pastorets, que portava l'Asociación Cultural de Andalucía i anava acompanyat primer de gralles, després d'una cobla de flabiols i finalment d'una cobla de tres quartans; i el Ball de Valencians, que portava l'Esbart Vila del Vendrell-La Lira i l'acompanyava una colla de gralles.

El 2006 representa un punt d'inflexió determinant en la cercavila de Festa Major, gràcies a la creació de l'Agrupació de Cultura Popular del Vendrell L'Embarcada.

La principal finalitat per la qual es crea l'agrupació L'Embarcada és potenciar i donar a conèixer la cultura popular a les festes locals per millorar la participació de la població en les tradicions i festes i donar suport a noves iniciatives populars. Els balls que aquesta entitat va anar incorporant a la cercavila són els següents: el Ball de Bastons (ja existia anteriorment i s'integren a L'Embarcada des del seu origen el 2006), el Ball de Pastorets (2006), el Ball de les Gitanes (2006), el Ball de Panderos (2007), el Ball de Valencians (2008), el Ball del 4 de març (2008-2011), el Ball de la Patatuf (2008), el Ball de Cercolets (2009), el Ball de Cintes (2010), el Ball de Faixes (2011), el Ball de Figuetaires (2014), i el Ball de Cavallets (2016-2021). Tots aquests balls han sortit ininterrompudament cada Festa Major des de la seva fundació –llevat del 2020 i el 2021 a causa de la Covid– , excepte el Ball del 4 de març, que es va interrompre el 2011, i el de Cavallets, que el va substituir el 2016 i que va ballar per darrera vegada el 2021.

L'èxit dels balls de L'Embarcada va contribuir a l'aparició a partir del 2013 d'altres balls aliens a aquesta entitat. A aquest estímul responen un gran nombre d'aportacions més recents a la cercavila de

la Festa Major com l'Àliga (2013), l'Aligueta (2015), el Lleó i el Lleonet (2015), el Ball de Panderetes (2016), el Ball de la Bolangera (2018), el Drac (2019), el Ball dels Muntanyesos (2023) i la Mulassa (2023).

Un cas a part seria el del Ball de Diablons (2003), l'aparició del qual està vinculada amb el Ball de Diables.

La cercavila comença el dia de Santa Anna pocs minuts després de les 11 del matí, una vegada finalitzats l'ofici i la ballada conjunta en honor a santa Anna. Hauria d'acabar cap a la 1 del migdia, moment en el qual el Ball de Diables, que és el darrer d'entrar a la plaça Vella, recita els versos.

L'ordre del seguici de la Cercavila establert al *Protocol* (2022) s'ha anat modificant any rere any per tal d'incorporar nous participants, acollir les propostes dels participants i adaptar-se als canvis per fer la cercavila més inclusiva i acollidora.

L'ordre a la Festa Major de 2024[4] va ser el següent: el Ball de Diables, el Ball de Diablons, el Drac, l'Aligueta, l'Àliga, el Lleonet, el Lleó, la Mulassa, els Gegants, els Gegantons i els Nans, el Ball de la Patatuf, el Ball de Panderetes, el Ball de la Bolangera, el Ball de Figuetaires, el Ball dels Muntanyesos, el Ball de Cercolets, el Ball de Valencians, el Ball de Cintes, el Ball de Pastorets, el Ball de Faixes, el Ball de Bastons, el Ball de Panderos, el Ball de les Gitanes i els Nens del Vendrell.

4 Vegeu: ‹https://www.rtvelvendrell.cat/wp-content/uploads/2024/07/Programa-Festa-Major-del-Vendrell-2024.pdf›.

El Ball de Diables i el Ball de Diablons

La primera referència al Ball de Diables del Vendrell que tenim documentada és del 22 de juliol de 1845 (Diario de Barcelona, 1792-1984) on es diu que «La villa del Vendrell celebrará el 26 del actual con regocijos públicos la fiesta de Santa Ana, su ínclita patrona. El 25 por la tarde empezarán á recorrer las calles los bailes y danzas propios del pais como son el de los diablos , el de les valencianos, el de los palitroques, el de los mal casados, el de San Isidro, mogiganga etc...». El ball va anar sortint amb força continuïtat fins al 1906, però les dues dècades següents van ser de forta decadència.

El 1933, per la Fira de Santa Teresa, es va produir la primera gran recuperació del Ball de Diables, que va representar també el seu ball parlat. Del 1936 al 1939 no es fa cap actuació a causa de la situació bèl·lica. Durant els anys següents es reprèn el ball de manera força interrompuda fins als anys seixanta del segle XX. El 1979 és l'any de la segona recuperació del ball tal com el coneixem actualment, fet a partir del testimoni d'antics diables (Arroyo, 1990). L'any 2003 es va crear el Ball de Diablons.

El Ball de Diables sempre ha estat acompanyat de tambals i té dos tocs d'origen popular: el *Toc de foc*, que s'utilitza a la cercavila i a la Carretillada, i el *Toc de versos*, que s'utilitza a la representació de l'*Acte Sacramental* i a l'hora de recitar els versos. En acabar la cercavila, els Diables reciten els seus versos acompanyats dels tambals.

La partitura més antiga que es conserva d'aquests tocs és la recollida per Tomàs i Amades a Antoni Claramunt i Vives, *Francàs fill*, fill d'Antoni Claramunt i Mañé, *Francàs* o *Ton Francàs*, tambaler de la colla de grallers Els Romees, del Vendrell[5] (Massot, 1998; Quintana *et alii*, 2024). Quan el 1979 es va recuperar el ball, es van enregistrar i transcriure els Tocs que Josep Sonet i Ybern, *Peces*, recordava, ja que els havia tocat el 1933 (Arroyo, 1990). El dia de l'estrena del ball recuperat, a més dels tambalers del moment, també el van tocar Josep Sonet, *Peces,* i Jaume Esteve i Oliva, *Casalta*, que l'havia tocat els anys 1944 i 1945 (Quintana *et alii,* 2002).

En aquesta publicació incloem els dos tocs tradicionals, en la seva versió actual, que són els mateixos pels Diablons, i el *Toc del 25è aniversari*, que Blai Rovirosa i Jordi López van compondre el 2004 per aquest motiu i que es toca esporàdicament.

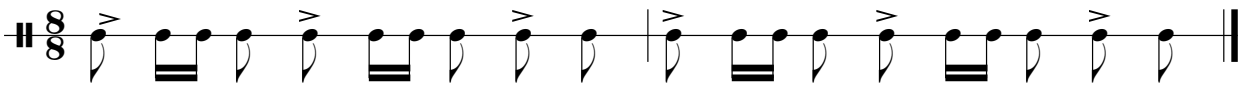
5 Vegeu: ‹https://bit.ly/44Z5V0A›.

Ball de Diables del Vendrell

Ball de Diables

Toc de foc

Popular
Transc. Adrià Grandia, 2025

Toc de versos

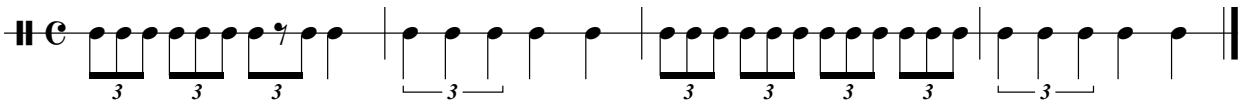
Popular
Del repertori dels Romees, 1928

x = maça contra maça

Toc del 25è aniversari

B. Rovirosa i J. López, 2005

El Drac

Al diari *La Opinión* (1875-1904) del 24 de juliol de 1877 s'esmenta que un «célebre Drach» va actuar al Vendrell, però no era un drac de la vila, ja que sabem per Vilarrubias (2017) que «El Drac de Vilafranca anà al Vendrell el 1877 amb motiu del centenari de les festes de Santa Anna».

El 1980, per iniciativa de Salvador Arroyo i Pau Arroyo, es va construir el primer Drac del Vendrell, que va sortir des de la Fira de Santa Teresa de 1980 fins a la de 1984, i que anava acompanyat d'un graller que interpretava la cançó *Ton pare balla el drac*. El 1986 un drac petit del Vendrell, portat per mainada i acompanyat per dos tambals, va sortir diverses vegades.

El 2019 es va encarregar a Arnau Codina la construcció de l'actual Drac del Vendrell, que va sortir per primera vegada a la Festa Major del mateix any, acompanyat de les següents dues peces musicals per a tambals.

L'*Encesa de lluïment*, composta per David Ibarz el 2019, té dues parts ben diferenciades. La primera és més protocol·lària i serveix per presentar el drac, i la segona acompanya la ballada amb foc a la plaça Vella, al final de la Cercavila de Cultura Popular, que és quan el drac fa el seu ball de lluïment.

Els *Tocs de la Cercavila de Foc*, compostos per Blai Rovirosa i Jordi López el 2022, es toquen durant la Cercavila de Cultura Popular i la Cercavila de Foc. Consten de tres tocs: el primer es toca quan el Drac avança encès; el segon, que té dues frases, es toca quan fa enceses en les places del recorregut; i el tercer, que també té dues frases, es toca en arribar a la plaça Vella al final de la Cercavila de Foc.

Drac del Vendrell

Encesa de lluïment

Drac del Vendrell

David Ibarz, 2019

Drac del Vendrell

Drac del Vendrell

Tocs de la Cercavila de Foc

B. Rovirosa i J. López, 2022

Toc 1 - Cercavila

Plaça Vella

L'Àliga i l'Aligueta

El 23 de juliol del 2013 es va estrenar l'Àliga del Vendrell, que va ser la primera bèstia de protocol de la vila, sense foc. Va ser construïda per Arnau Codina i reconstruïda el 2023 pel mateix autor. El 2014 Carlota Baldrís va compondre el *Ball de l'Àliga del Vendrell* per a dues gralles, que té dues parts, una primera tranquil·la i a ritme de valset i la segona més alegre i a ritme de corranda. El 2025 aquesta melodia va passar a ser la del *Ball de l'Aligueta del Vendrell* i l'Àliga va començar a ballar amb una versió nova per a tres gralles. La primera frase d'aquesta versió és en re menor i agafa la seva tonalitat de fa major en la repetició. La peça va ser arranjada per Pau Coma i adaptada per Guim Puigventós el 2023. En algunes ocasions l'Àliga ha ballat amb la música original de 2014 arranjada per a cobla de ministrers per Jordi Quintana, el 2016.

El 23 de juliol del 2015 es va estrenar l'Aligueta, una reproducció reduïda de la gran abans de la seva reconstrucció. Les mides són petites perquè la porten i l'acompanyen nens i nenes. Tal com s'ha dit abans, balla amb la música original del *Ball de l'Àliga del Vendrell* de 2014.

Ball de l'Àliga del Vendrell

Carlota Baldrís, 2014
Arranj. Pau Coma
Adapt. Guim Puigventós, 2023

18
25
32
rit. . .
rit. . .
rit. . .

Ball de l'Aligueta del Vendrell

Àliga del Vendrell

Carlota Baldrís, 2014

El Lleó i el Lleonet

El Lleó i el Lleonet del Vendrell es van estrenar el 2015, impulsats per l'associació L'Orgue del Vendrell i la Parròquia de Sant Salvador del Vendrell. Ambdós són de l'escultor Manel Llaurador.

El *Ball del Lleó del Vendrell* el va compondre Jordi Quintana el 2015 per a cobla de ministrers i la coreografia la va idear Manel Erruz. Aquesta peça està formada per tres parts: *Toc d'atenció, Valset i Corranda*.

El *Ball del Lleonet del Vendrell*, també anomenat *Botafoc*, el va compondre Jordi Quintana el 2018 per a cobla de flabiols, però actualment el toca una mitja cobla. Té tres parts: *Entrada o cercavila, Valset gemat* i *Corranda*. La coreografia és de Marta Ribas.

El Lleonet també té dos balls complementaris, *Les oques puntaires*, composta per Jaume Vidal i arranjada per Jordi Quintana, en la qual, després d'una tonada alegre i saltadora que comença amb les primeres notes de la sardana *La puntaire* de Joan Viladomat, *Juan Misterio*, trobem una melodia que recorda molt la cançó popular austríaca *O Du lieber Augustin*, coneguda a Catalunya com a *Les oques van descalces* i finalitza amb una corrua de tresets; i el *Sisto*, que és una marxa que la banda Les Remenils toca algunes tardes durant el carnaval de Llimós (Limoux), en la qual, l'alegre melodia principal s'intercala amb melodies menors i calmades i altres més animades.

Tant el Lleó com el Lleonet també s'acompanyen d'altres melodies com el *Correbou* (Bonet, c. 1880), els *Gegantons* (Quintana *et alii*, 2023), la *Cercavila de Salàs* (Bosch, 2018) i altres tonades populars.

Ball del Lleó del Vendrell

Lleó

Ball del Lleó del Vendrell

Ball del Lleó del Vendrell

Corranda

Ball del Lleó del Vendrell

Ball del Lleó del Vendrell

Ball del Lleó del Vendrell

Ball del Lleó del Vendrell

Ball del Lleonet del Vendrell

Lleonet

Botafoc

Jordi Quintana, 2018

Ball del Lleonet del Vendrell

Ball del Lleonet del Vendrell

Corranda

Les oques puntaires

Lleonet

Jaume Vidal
Transc. i arranj. Jordi Quintana, 2020

Sisto
Marcha a li sourtida dòu sèra

Lleonet

Popular del Carneval de Limós
Repertori de Les Remenils
Transc. i arranj. Jordi Quintana, 2009

Sisto

La Mulassa

La *Mulassa* del Vendrell, que depèn del Grup de Teatre Inestable del Vendrell, es va incorporar el 2023 a la Cercavila de Cultura Popular, a partir d'una proposta que Nil Vinyes va incloure en el seu treball de recerca de batxillerat.

La música que l'acompanya, el *Ball de la Mulassa Inestable*, la va compondre Nil Vinyes el 2023, per a flauta travessera, clarinet, violí i tambal, i té dues parts: una primera tranquil·la amb aires de pasdoble i una altra més ràpida i alegre.

Ball de la Mulassa Inestable del Vendrell

Mulassa

Ball de la Mulassa Inestable del Vendrell

Els Gegants, Gegantons i Nans

Les primeres notícies de l'activitat gegantera al Vendrell s'inicien l'any 1775, quan la Confraria de santa Anna en va comprar una parella per a les processons i seguicis festius de la vila (Arroyo, 2009).

L'any 1930, al Vendrell, s'adquireix, per subscripció pública, una nova parella de gegants i cinc nans, que van fer la seva arribada a la vila per la Fira de Santa Teresa. A partir d'aquí l'activitat gegantera vendrellenca ha estat contínua en el temps fins als nostres dies. Els gegants de 1930 són el Salvador i la Teresa, els gegants vells, que podem veure ballar en l'actualitat. L'any 1986 es crea una colla estable de geganters que l'any 1997 incorporen al grup una parella de gegantons, el Joaquim i l'Anna, pagesos. Per la Festa Major de l'any 2003 es van estrenar una nova parella de gegants, el Jaume, graller, i la Montserrat, tambalera, els gegants nous del Vendrell.

Durant la primera meitat del segle XX, els gegants ballaven al so de les gralles que tocaven balls de l'època com ara pasdobles, marxes i valsos i posteriorment hi van afegir la marxa *Els gegants de Rocacrespa* composta per Jaume Vidal (Vidal *et alii*, 1992), així com altres peces del mateix compositor i també de populars catalanes.

El 1996, Joaquim Miracle va compondre un *Ball de Gegants* i un *Ball de Nans* per als Gegants i Nans del Vendrell que han estat interpretats poques vegades (Quintana, 2005).

Actualment, les melodies de lluïment per excel·lència dels gegants del Vendrell són el popular *Vals jota*, amb versió d'Antoni Mañé i Mercader, *Ton de la gralla,* i el *Ball dels Gegants del Vendrell*, compost per Carlota Baldrís el 2020. I darrerament també ballen una adaptació de la cançó *La cucaracha* feta pel grup de grallers Tocats de Canya.

Antigament, els Nans també ballaven al so de marxes, pasdobles i valsos, però a partir de 1987 van començar a fer-ho amb el *Ball de Nans*, compost per Carlota Baldrís (Vidal *et alii*, 1992) i inclòs en aquest recull.

Ball de Gegants del Vendrell

Gegants, Gegantons i Nans

Dedicat als Gegants del Vendrell

Ball de Gegants del Vendrell

Ball de Nans del Vendrell

Dedicat als Nans del Vendrell

Carlota Baldrís, 1987
Revisió 2025

Vals jota

Gegants, Gegantons
i Nans

Popular
Versió d'Antoni Mañé, *Ton de la gralla*

El Ball de la Patatuf

El Ball de la Patatuf es balla arreu de Catalunya, i Pujol i Amades (1936) també el localitzen al Vendrell i indiquen que el nom possiblement prové dels tres picaments de mans que fan els balladors coincidint amb les primeres notes de la melodia.

L'any 2008 l'agrupació L'Embarcada va decidir crear entremesos que poguessin ser portats i ballats per nens i nenes, i la iniciativa es va inaugurar amb el *Ball de la Patatuf*, en el qual els balladors s'acompanyen d'una gegantona, la Minyona Tafanera, que va ser creada per Ramon Aumedes.

La música de la Patatuf la va compondre Anna Ibarz el 2008 per a gralles i té dues parts: la *Patatuf del Vendrell* o *Ball*, que evoca la melodia tradicional, i la *Rotllana* i *Passejada*, una melodia força saltirona. El 2023, amb motiu dels 15 anys del ball, va compondre una peça nova anomenada *Aniversari*.

Patatuf del Vendrell

Ball de la Patatuf

Ball

♩ = 100

Anna Ibarz, 2008

Patatuf del Vendrell

Ball de la Patatuf

Rotllana i Passejada

Anna Ibarz, 2008

♩ = 110

Aniversari

Ball de la Patatuf

Escrita pels 15 anys del Ball de la Patatuf

♩ = 100

Anna Ibarz, 2023

El Ball de Panderetes

El 2016, l'Esbart Vila del Vendrell-La Lira va crear un Ball de Panderetes per ser ballat per nens i nenes de l'esbart.

La música que acompanya aquest ball és el *Ball de bastons del Vendrell*, un ball de bastons autòcton que Tomàs i Amades van recollir dels grallers Els Romees, del Vendrell (Massot, 1998; Quintana *et alii*, 2024), i el *Fandango de Sant Jaume dels Domenys*, també recollit per Tomàs i Amades, en aquesta ocasió dels grallers Els Gonsers, de Sant Jaume dels Domenys (Quintana *et alii*, en premsa). El ball s'acompanya amb una mitja cobla.

Ball de panderetes

Ball de Panderetes

Ball de bastons del Vendrell

Popular

Del repertori dels Romees, 1927

Ball de Panderetes

Ball de panderetes

Fandango de Sant Jaume dels Domenys

Popular

Del repertori dels Gonsers, 1927

El Ball de la Bolangera

Tot i que diversos estudiosos esmenten que es va ballar al Vendrell a mitjans del segle XIX, la primera referència de la *Bolangera* al Vendrell és la que el 1927 Tomàs i Amades van recollir als grallers Els Romees, del Vendrell (Massot, 1998; Quintana *et alii*, 2024).

L'any 2018 la Colla Sardanista La Lira Vendrellenca va crear el Ball de la Bolangera que s'acompanya de tres melodies interpretades per gralles.

La primera i principal és la *Bolangera del Vendrell* que, com hem dit abans, va ser recollida per Tomàs i Amades, i que té una curiosa coda final. La segona és la sardana curta *Morena*, un ball de bastons que Bové (1926, p, 27) va recollir a Vilanova, arranjat com a sardana curta per Òscar Francès i Adrià Grandia. La tercera, el popular *Galop de cortesia*, format per les melodies *Fes-te encí, fes-te ençà* i *Quan el pare no té pa*.

Bolangera del Vendrell

Ball de la Bolangera

Popular
Del repertori del Romees, 1927
Adapt. Òscar Francès, 2018

Morena

Sardana curta

Ball de la Bolangera

Ball de bastons, Vilanova
Transc. Jaume Vidal
Arranj. Ò. Francès i A. Grandia, 2018

Galop de cortesia

Ball de la Bolangera

Fes-te encí, fes-te ençà
Quan el pare no té pa

Popular

El Ball de Figuetaires

El Ball de Figuetaires és un ball eminentment penedesenc que l'agrupació L'Embarcada va crear l'any 2014 com a ball per a nens i nenes.

Al Vendrell, aquest ball es balla al so de flabiols i tamborins, i les seves melodies són les quatre següents. En primer lloc el *Ball de figuetaires* o *Ball de plaça*, que és la melodia popular recollida per Antoni Insenser (1982) i Francesc de Paula Bové (1936) que té dues frases musicals, la primera de les quals és una variació d'una melodia molt estesa al Penedès i la segona és la segona part del *Ball de Sant Ferriol*, amb alguna variació, que es balla amb una coreografia de Marta Ribas i Denis Martos. A continuació *Les pometes*, *El rotlletó* o *La serp*, la coneguda cançó popular que serveix per avançar en la cercavila. Després *El pobre músic* o *Ball de parelles*, cànon de Franz Lorenz adaptada per Maria Martorell el 1967. Finalment *La ganyifa*, composta per Jordi Quintana el 2018.

Ball de figuetaires

Ball de Figuetaires

Ball de plaça

Popular

Arranj. Jordi Quintana, 2020

La serp

Ball de Figuetaires

Les pometes, el rotlletó

Popular

Arranj. J. Quintana i J. Bassó, 2015

Ball de parelles

Ball de Figuetaires

El pobre músic

Franz Lorenz
Adapt. Maria Martorell, 1967

1 i 3 uníson, 2 i 4 cànon

La ganyifa

Ball de Figuetaires

Per al Ball de Figuetaires del Vendrell

Jordi Quintana, 2018

El Ball dels Muntanyesos

Aquest ball ja apareix documentat al Vendrell en el *Diario de Barcelona* del 30 de juliol de 1846, però no es té cap referència de com era i en què consistia.

El 2023 l'Esbart Vila del Vendrell - La Lira va recuperar aquest ball, que ballen nens i nenes.

Les seves músiques són el *Ball dels muntanyesos del Vendrell* i la *Cercavila* del *Ball dels muntanyesos*, totes dues compostes per Àngel Vallverdú el 2023 per a cobla de tres quartans. Les coreografies són de Marta Ribas, Maria Benedicto i Montse López.

Ball dels muntanyesos del Vendrell

Ball dels Muntanyesos

Ball

Àngel Vallverdú, 2023

Ball dels muntanyesos del Vendrell

Ball dels muntanyesos del Vendrell

Ball dels Muntanyesos

Cercavila

Àngel Vallverdú, 2023

Ball dels muntanyesos

El Ball de Cercolets

El Ball de Cercolets apareix per primera vegada documentat en relació amb el Vendrell al *Diario de Barcelona* (1792-1984) del 28 de juliol de 1859.

Al Vendrell hi va haver un Ball de Cercolets del Centro Cultural Andaluz García Lorca, que ballaven nens i nenes i que va actuar del 1996 al 2003, inicialment acompanyats de gralles, però que des del 2000 ho va fer amb una mitja cobla i el 2003 amb una cobla de tres quartans.

L'any 2009 l'agrupació L'Embarcada va iniciar un nou Ball de Cercolets, també acompanyat de mitja cobla que interpreta la melodia popular del ball al Penedès i el Garraf.

Ball de cercolets

Ball de Cercolets

Popular del Penedès
i del Garraf

Estructura del ball sencer: AABB, AABB, CCDD, CCD i una darrera D més lenta per a fer la bota.
Per baixar la bota: D lenta i accelerant segueix amb CCDD, CCDD i AABB.

El Ball de Valencians

La primera referència que tenim d'aquest ball la dona Viaplana (1927) quan esmenta que un ball de valencians del Vendrell va ballar a l'Arboç el 22 de gener del 1770. També se cita al *Diario de Barcelona* (1792-1984) del 22 de juliol de 1845.

Al Vendrell hi va haver un Ball de Valencians de l'Esbart Vila del Vendrell-La Lira que va ballar del 1996 fins al 2006, acompanyat de gralles.

L'any 2008, l'agrupació L'Embarcada va crear el Ball de Valencians actual. La música que acompanya el ball amb gralles, composta per Adrià Grandia el 2008, és el *Ball de Valencians* del Vendrell, amb el *Ball*, que té amb una entrada majestuosa, un *Ball a tres* i un *Ball a dos*, i el *Castell*, una evocació del *Toc de castells* tradicional en la melodia de la pujada, i els tocs d'*Aleta*, *Baixada* i *Sortida*.

Ball de valencians del Vendrell

Ball de Valencians

Ball

1. L'entrada

Adrià Grandia, 2008

Ball de valencians del Vendrell

3. El Ball a dos

Ball de valencians del Vendrell

Ball de Valencians

Castell

Adrià Grandia, 2008

Ball de valencians del Vendrell

El Ball de Cintes

Durant el 2010, l'agrupació L'Embarcada va crear el Ball de Cintes. La música del Ball de Cintes del Vendrell té una melodia pròpia composta per Jordi López el 2009, amb coreografia de Montserrat López. Sovint també s'acompanya del *Ball de Cintes de les Preses*.[6]

6 Vegeu: ‹https://ministrersolot.wordpress.com/2007/03/01/ball-de-cintes-de-les-preses/›.

Ball de cintes del Vendrell

Ball de Cintes

Jordi López, 2009

El Ball de Pastorets

La primera referència d'aquest ball al Vendrell la dona una notícia del *Diario de Barcelona* (1792-1984) de 30 de juliol de 1846.

Hi va haver un Ball de Pastorets de l'Asociación Cultural de Andalucía que va actuar del 1996 al 2003. No era un ball parlat i seguia el model dels balls de pastorets del Camp de Tarragona. Durant l'any 2006 l'agrupació L'Embarcada va iniciar el Ball de Pastorets actual, que té un caràcter més penedesenc i s'acompanya de músiques més pròpies.

En la recuperació de 1996, el Ball de Pastorets anava acompanyat per una cobla de flabiols i un tamborí però, a partir del 2002, s'hi va incorporar un sac de gemecs, tot formant una mitja cobla i, posteriorment, una tarota, completant la formació de cobla de tres quartans.

Les melodies que llavors van començar a acompanyar el ball, i que també s'editen, van ser *El pastoret, La creu* o *Les corrandes* i *La passada*, ja que, tot i ser balls de bastons que es ballaven els anys trenta del segle passat (Arroyo *et alii*, 2009), eren les que antics balladors, grallers i tambalers recordaven haver sentit o tocat alguna vegada i que podem considerar que són les de la versió pròpia dels Pastorets del Vendrell. Algunes d'aquestes melodies tenien lletra i els balladors les cantaven quan assajaven sense músics (Quintana, 2011). Des de 2006, el ball va acompanyat d'una mitja cobla.

Actualment hi ha dues músiques específiques per al Ball de Pastorets, que són les pròpies del Penedès i el Garraf. La primera és el *Ball de pastorets* tradicional, que inclou el *Pastoret* o *Barrejada*, el *Pont* i la *Bota*.

La segona, anomenada *Capafonts* perquè és on es va començar a assajar el 2009, és la melodia del *Baile general* de l'acte 5è de l'obra *Los pastorcillos en Belén*, composta per Carles Casals el 1883,[7] amb una transcripció de Montserrat Meneses i arranjament del grup de música popular i tradicional Ço del Botafoc del Vendrell. De vegades també ballen al so d'altres melodies populars catalanes o mallorquines.

7 Vegeu: ‹https://orguevendrell.com/2008/12/31/l%E2%80%99orgue-del-vendrell-en-la-obra-%E2%80%9Clos-pastorcillos›.

Ball de pastorets del Vendrell

Ball de Pastorets

El pastoret

Transc. Jaume Vidal, *Carboner*

Ball de pastorets del Vendrell

Ball de Pastorets

La creu o les corrandes

Transc. Jaume Vidal, *Carboner*

Ball de pastorets del Vendrell

Ball de Pastorets

La passada

Transc. Jaume Vidal, *Carboner*

Ball de pastorets

Ball de Pastorets

Popular
Arranj. Ço del Botafoc, 2009

Ball de pastorets

Los pastorcillos en Belén

Ball de Pastorets

Capafonts

Carles Casals, 1883
Arranj. Ço del Botafoc, 2009

El Ball de Faixes

No és del tot clar si ha existit un ball de faixes propi del Vendrell o si les referències que hi ha provenen del fet que els grallers del Vendrell el tocaven en altres localitats.

La música actual del Ball de Faixes del Vendrell prové de tres fonts. La primera és la melodia que Joan Tomàs va recollir a les Peces l'1 i 2 de febrer de 1925 en la missió núm. 10 de l'OCPC (Casellas *et alii*, 2021); la segona és la que Tomàs i Amades van recollir dels grallers Els Romees, del Vendrell (Massot, 1998; Quintana *et alii*, 2024); i la tercera és la que Jaume Vidal va ensenyar a Les Gralles del Baix Penedès, que l'havien tocat a Calafell. Jordi López i Jordi Quintana en van fer l'arranjament actual.

El 2011 l'agrupació L'Embarcada va crear el Ball de Faixes del Vendrell que balla amb la música indicada, la qual, a més de la del ball, inclou les melodies de pujada i baixada dels dos *Cabdells* o *Botes*.

Ball de faixes del Vendrell

Ball de Faixes

Recollida a les Peces, 1925
Repertori dels Romees, 1927
Arranj. Jordi Quintana, 2017
Adapt. Jordi López, 2022

Ball de faixes del Vendrell

Ball de faixes del Vendrell

El Ball de Bastons

La primera referència al Ball de Bastons del Vendrell és en un albarà de despeses de l'octubre de 1733, en què s'esmenten els pagaments fets als grups que van actuar a Reus amb motiu de les festes de Sant Bernat Calvó (Arroyo *et alii*, 2009).

La primera referència d'actuació d'aquest ball al Vendrell, la trobem al *Diario de Barcelona* (1792-1984) del 22 de juliol de 1845. Les referències documentals a *bastonets, palitroques, bastoncillos, paloteo, bastons*, etc., són constants però intermitents al llarg de la segona meitat del segle XIX i tot el XX, llevat dels períodes de guerres (Arroyo *et alii*, 2009).

La història del Ball de Bastons del Vendrell es pot dividir en tres períodes: del 1733 al 1930, amb informació documental contínua però amb llacunes; del 1930 al 1958, i del 1979 fins a l'actualitat. L'any 2000 es va crear la colla infantil del Ball de Bastons del Vendrell i el Ball es va constituir com a associació. L'any 2006 el Ball es va adherir a l'agrupació L'Embarcada.

Al Vendrell els balls de bastons s'interpreten amb una o dues gralles i sense tambal, perquè el ritme el marquen els cops secs i forts dels bastons que normalment van a ritme de mitja pulsació. A més, gairebé tots comencen amb una introducció de gralla sola. Alguns balls antics tenen lletra i els balladors les cantaven quan assajaven sense músics, cosa que encara es fa (Arroyo *et alii*, 2009 i Quintana, 2011).

Les músiques del Ball de Bastons actual són les següents:

- *El Pericó del Vendrell*, recollida per Tomàs i Amades dels grallers Els Romees, del Vendrell (Massot, 1998; Quintana *et alii*, 2024). Aquest ball de bastons, que Pujol i Amades (1936) ubiquen al Vendrell, es va recuperar per la Festa Major del Vendrell del 2006. En la introducció es toca tota la melodia i la lletra fa: *No tens amo Pericó, / no tens amo, no tens amo, / no tens amo Pericó, / no tens amo ni tu ni jo, / no tens amo ni tu ni jo*. La peça es toca sis vegades.
- El *ram-ram*, conegut a altres llocs com *La Pavana*, una melodia popular del Penedès i el Garraf el nom de la qual prové dels tres cops que els balladors fan a terra amb els bastons a l'inici de la peça. La partitura que publiquem és la versió del Vendrell, una peça que ja s'hi ballava abans del 1932 (Arroyo *et alii*, 2009). La introducció va de l'anacrusi del compàs 9 al final, tot accelerant.
- *El sotacama*, també conegut com *Serà ací, serà açà*, molt popular al Penedès i el Garraf, que *s'*anomena així perquè els balladors piquen els bastons per sota les cames. En la introducció es toca tota la melodia i la lletra fa: *Serà ací, serà açà*[8] */ ballarà la més bonica, / serà ací, serà açà / ballarà la que voldrà.*
- *La boja*, també popular del Penedès i el Garraf, que sembla que s'anomena així perquè el ritme de la peça es va accelerant en arribar el final del ball, cosa que obliga els balladors a ballar, saltar i picar molt de pressa. La introducció va del segon temps del compàs 8 al final i la lletra fa: *El Macari*[9] *té una vinya / allà a prop de Tomoví, / de tants raïms que hi havia / no els va poder ni collir. / El Macari té una vinya / allà a prop de Tomoví, / tanta malura hi havia / no en va fer ni un got de vi*.

8 En realitat hauria de ser *serà allà*.
9 Es refereix a Macari Domingo i Tort (1887-1969), *Macari* o *vell Macari*.

- *El rotllet*, el primer ball de bastons que va compondre Jaume Vidal, *Carboner*, el 1946 i que és un dels més populars d'aquest autor (Vidal *et alii*, 1992). La introducció va de l'anacrusi del compàs 9 al final.
- *L'aboi*,[10] composta per Jaume Vidal el 1983. Els deixebles directes i companys del Jaume Vidal, Les Gralles del Baix Penedès, toquen una versió que conté alguna diferència respecte de la partitura editada a Vidal *et alii* (1992). La introducció va del compàs 9 al final.
- *La Romengos* o *Mont-Vi-Là*, també composta per Jaume Vidal el 1980. Jaume Vidal va dedicar aquest ball de bastons a la seva filla Montserrat Vidal Alcalà (*Mont-Vi-Là*), a qui una tieta anomenava *Romengos*, i a totes les dansaires femenines del Ball de Bastons del Vendrell. Aquest ball també està publicat a Vidal *et alii* (1992). La introducció va del segon temps del compàs 8 al final, accelerant.
- *La Rosanna*, també composta per Jaume Vidal el 1981, és un ball de bastons dedicat a les dues primeres gralleres del Vendrell, Rosa Maria Marcé i Anna Nin (*Rosanna*). També s'anomena *Sotacama amb canvi* ja que Jaume Vidal la va escriure perquè el *Sotacama* tradicional era massa breu i no permetia fer canvis. Incloem la versió de Les Gralles del Baix Penedès que té algunes diferències amb la publicada a Vidal *et alii* (1992). La introducció va del segon temps del compàs 8 al final, comença *ad libitum* i va accelerant.
- *La massamorra*, composta per Jordi Quintana el 2002 i dedicada al seu fill Martí, que, en la seva versió extensa, combina ritmes propis de la música tradicional catalana amb ritmes andins. Va guanyar el 2n premi en la categoria de gralla en el 1r Concurs de música per a Ball de Bastons organitzat per la Coordinadora de Ball de Bastons de Catalunya el 2002 (Brotons *et alii*, 2011). La introducció va del començament al compàs 8.

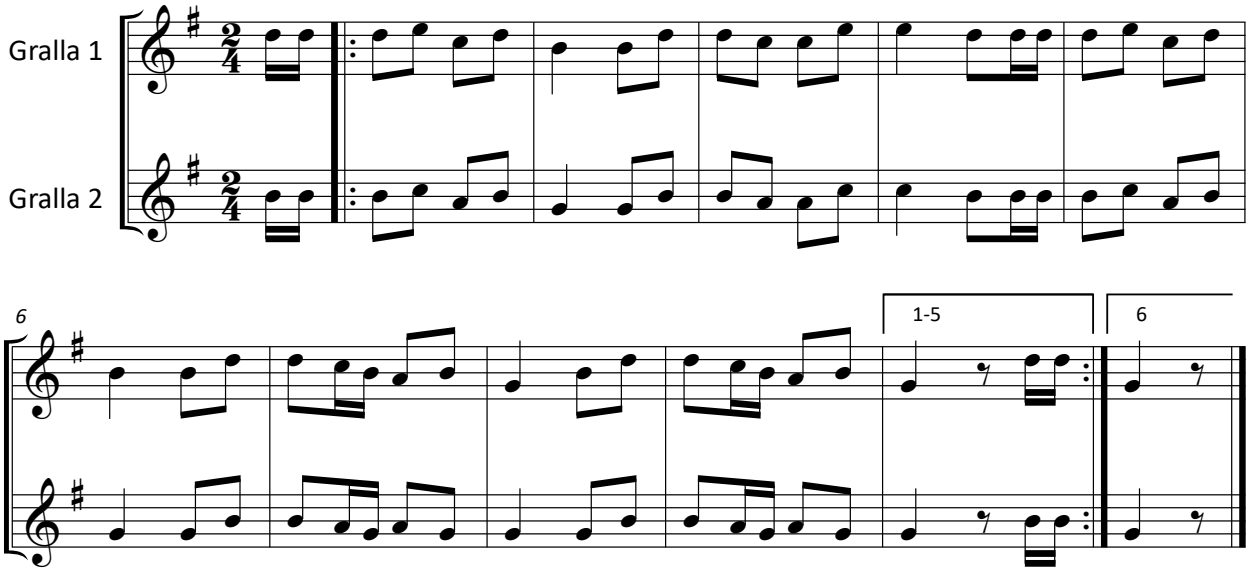
Carlota Baldrís va fer unes *Variacions sobre tres balls de bastons de Jaume Vidal* per a quatre gralles (Baldrís *et alii*, 2018), que inclouen els balls de bastons *La Romengos*, *La Rosanna* i *El rotllet*.

10 *Aboi* és un terme molt vendrellenc que vol dir *gairebé* (Alcover i Moll, 2018, s.v. Bo, VI).

El Pericó del Vendrell

Ball de Bastons

Popular
Del repertori dels Romees, 1927
Arranj. Ço del Botafoc, 2004

El ram-ram

Ball de Bastons

Popular
Arranj. Jaume Vidal

El sotacama

Ball de Bastons

Popular
Arranj. Jaume Vidal

La boja

Ball de Bastons

Popular
Arranj. Jaume Vidal

El rotllet

Ball de Bastons

Jaume Vidal, 1946

L'aboi

Ball de Bastons

Jaume Vidal, 1983

La Romengos

Ball de Bastons

Mont-Vi-Là

Jaume Vidal, 1980

La Rosanna

Ball de Bastons

Sotacama amb canvi

Jaume Vidal, 1981

La massamorra

Ball de Bastons

Jordi Quintana, 2002

El Ball de Panderos

El Ball de Panderos del Vendrell, que forma part de l'agrupació L'Embarcada, es va estrenar durant la Festa Major del 2007 i s'ha ballat ininterrompudament des de llavors.

Es balla amb les melodies populars comunes dels balls de Panderos d'arreu: el *Ball de Panderos* amb el *Quadrat*, els *Platerets* i la *Cercavil*a; la *Jota*; la *Serp*; i *Ton pare balla el drac* o la *Creu*. Aquests balls es complementen amb tres tonades més, el *Molí* i el *Tortell*, compostes per Adrià Grandia el 2008, i *Plaça Vella*, també composta per Adrià Grandia el 2022, les tres amb coreografies de Montserrat López.

Ball de panderos

Ball de Panderos

Quadrat, Platerets i Cercavila

Popular

Ball de Panderos

Ball de panderos

Jota

Popular

Jota

Ball de panderos

Ball de Panderos

Serp

Popular

Ball de panderos

Ball de Panderos

Creu, Ton pare balla el drac

Popular

Ball de panderos

Ball de Panderos

Molí

Adrià Grandia, 2008

Ball de panderos

Ball de Panderos

Tortell

Adrià Grandia, 2008

Ball de panderos

Ball de Panderos

Plaça Vella

Adrià Grandia, 2022

El Ball de Gitanes

La primera referència documental d'aquest ball al Vendrell la dona una notícia del *Diario de Barcelona* (1792-1984) del 22 de juliol de 1850.

El 1996, per Festa Major, es va estrenar el Ball de Gitanes de l'Asociación Cultural de Extremadura, que va actuar del 1996 al 2003 i el 2005. Des de l'any 2006 el Ball de Gitanes forma part de l'agrupació L'Embarcada.

Quan el 1996 es va recuperar el ball, les balladores i Les Gralles del Baix Penedès van acordar interpretar la seva melodia amb gralls (Orriols, 2001) i tambal, cosa que es va fer fins al 2005 i en la seva represa del 2006 al 2020. Però a partir del 2021 es van perdre els gralls i es va començar a acompanyar amb una colla de gralles i tambal.

El *Ball de gitanes del Vendrell* conté els motius tradicionals, que són: *Entrada* i *sortida*, *Cordó*, *Trena* i *Galerons*. La melodia de la *Trena,* que va del compàs 39 al 55, va ser incorporada el 2006 a partir d'una partitura recollida per Insenser (Cuscó, 2000), anotada com a *Ball de gitanes (El Vendrell)*.

Ball de gitanes del Vendrell

Ball de Gitanes

Popular

Ball de gitanes del Vendrell

Els Castells

És difícil precisar a partir de quan es fan castells per la Festa Major del Vendrell. Se sap que els castells són una evolució del Ball de Valencians que, durant el segle XVIII, van anar fent construccions cada vegada de més envergadura i van anar deixant de banda el ball.

La ressenya històrica més antiga sobre el Ball de Valencians del Vendrell és d'una actuació del 22 de gener de 1770 a l'Arboç, en la qual es destaca que les construccions que es van realitzar van ser de «6 sostres» (Viaplana, 1927). Per tant, és probable que ja fes uns quants anys que aquest ball hagués iniciat l'evolució cap als castells i que al Vendrell ja s'hauria vist el Ball de Valencians fent castells amb anterioritat. No es coneix més documentació que demostri que hi hagués hagut actuacions castelleres al Vendrell fins al 1845, cosa que no vol dir que no n'hi hagués hagut, amb colla pròpia o de fora.

A partir del 1845 per Santa Anna es fan castells al Vendrell, encara dits aleshores «el de los valencianos», el 1849 se'ls anomena «valencianos vulgo xiquets de Valls» i a partir de 1853 ja directament «Xiquets de Valls» (Ferrando, 1991). Des del 1845 fins al 1925 els Xiquets de Valls van venir al Vendrell diverses vegades a fer els seus castells. Durant el primer quart de segle XX pateixen una davallada molt gran fins al punt que a la Festa Major del 1926 els Xiquets de Valls no van ser capaços de fer cap castell de set, cosa que va provocar que l'octubre d'aquell mateix any es creés una colla castellera pròpia, els Nens del Vendrell (Ferrando, 1991).

A partir del 1927 hi ha hagut castells cada any, excepte durant els anys de la Guerra Civil, fets només per la colla local. Alguns anys hi ha hagut més d'una colla local.

El dia de Santa Anna, després de la Cercavila de Cultura Popular i dels versos dels Diables, els Nens del Vendrell fan la seva diada castellera, en la qual les gralles i els tambals tenen un protagonisme rellevant.

Gralles i castells sempre han format un binomi inseparable. Des de la creació dels Nens del Vendrell l'any 1926, s'han succeït diferents colles de grallers. Des dels Camats i els Romees, passant pels Macaris i les Gralles del Baix Penedès,[11] fins a l'actual grup propi de la colla, les Gralles i Timbals dels Nens del Vendrell, a la vila sempre hi ha hagut un grup de grallers per al fet casteller. Cal destacar que també van ser colles vendrellenques les que a principi del segle XX acompanyaven els Xiquets de Valls. La peça fonamental és el *Toc de castells* o *Toc de castells del Vendrell*, que acompanya la carregada i descarregada dels castells.

En el primer enregistrament de gralla conegut (Cuscó, 2012), hi trobem el *Toc de Castells*, anomenat *Els Castells dels Xiquets de Valls*, interpretat pels Romees a la dècada de 1930, que ja mostra l'essència del toc de castells ràpid i amb la morfologia que es conserva fins avui.

El toc actual és hereu de l'amistat entre Francesc de Paula Bové i Jaume Vidal. El primer publicà una transcripció del *Toc de castells* (Bové, 1916) que Jaume Vidal va recollir i arranjar (Vidal *et alii*, 1992) i que als inicis de 1980 es convertí en la versió hegemònica, fent possible que diferents colles de grallers poguessin confluir en el mateix toc. És possible que avui encara sentim variants d'aquest *Toc* i que al Vendrell se n'hagi recollit més d'una versió fruit dels canvis en la colla de gralles i de les diferents tradicions de cadascuna.

Les altres músiques que acompanyen els castells són les següents (Vidal *et alii*, 1992): l'*Entrada a plaça* o *Arribada dels xiquets de Valls*, tonada popular, amb arranjament de Jaume Vidal i una adaptació del tambaler Jaume Vallès, *Moliner*, que serveix per anunciar l'entrada de la colla a plaça; el *Pilar al balcó*, tonada també popular, que s'interpreta amb arranjament de Les Gralles del Baix Penedès i que s'usa en la carregada d'un pilar, mitjançant el qual alguns membres de la colla pugen fins al balcó de l'ajuntament; la *Marxa del vermut* o *Toc de vermut*, tonada popular que s'interpreta amb un arranjament de Jaume Vidal i que serveix per anunciar i celebrar el final de la diada.

11 Aquesta colla va acompanyar els Nens del Vendrell des de mitjans dels anys vuitanta fins al 2 d'agost de 2014.

Toc de castells del Vendrell

Castells

Popular
Arranj. Jaume Vidal, ca. 1950, ca. 1980

Toc de castells

Entrada a plaça

Castells

Popular
Arranj. Jaume Vidal, ca. 1950
Adapt. Jaume Vallès, *Moliner*

Entrada a plaça

Pilar al balcó

Castells

Popular
Arranj. Les Gralles del Baix Penedès

Marxa del vermut

Castells

Toc de vermut

Popular
Arranj. Jaume Vidal

El Ball de Malcasats

La primera referència al Ball de Malcasats del Vendrell, la trobem al *Diario de Barcelona* (1792-1984) del 22 de juliol de 1845 i sabem que a la Festa Major de 1887 anava acompanyat de dues gralles (Arroyo, 1996).

El 2001 el Grup de Teatre Inestable del Vendrell va recuperar el Ball de Malcasats com a ball parlat, que surt exclusivament el dia 28 de juliol, el Dia del Gos, fent en solitari diverses actuacions al llarg de la tarda.

La música que els acompanya és de la compositora vendrellenca Carlota Baldrís, de 2001, que la va revisar el 2016, i està composta per un grup instrumental format per violins, flautes travesseres, clarinets, oboès i saxofons, tot i que la formació pot variar segons els instruments que hi participin cada any. Hi ha hagut ocasions en què s'hi ha incorporat un acordió.

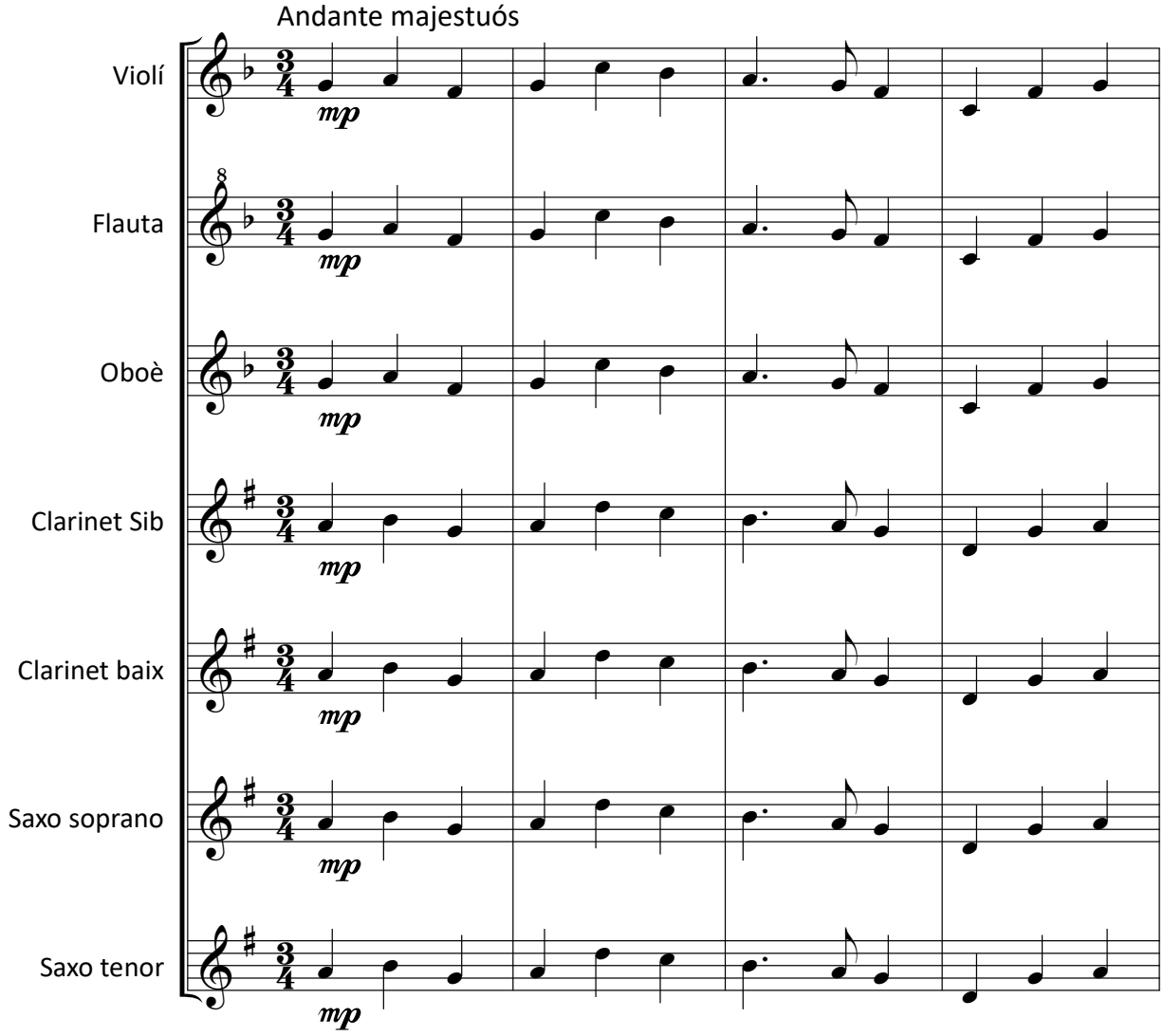
Les peces que interpreten són tres: l'*Entrada* i *Sortida*, una melodia majestuosa introduïda per l'evocació d'una gala tradicional; les *Parelles*, un inspirat valset, i el *Passeig*, una marxa alegre i modulada.

Ball de Malcasats

Ball de malcasats del Vendrell

Entrada i Sortida

Carlota Baldrís, 2001
Rev. 2025

Ball de malcasats del Vendrell

9
C
G 7
C
G 7
8
mf
mf
mf
mf
mf
mf

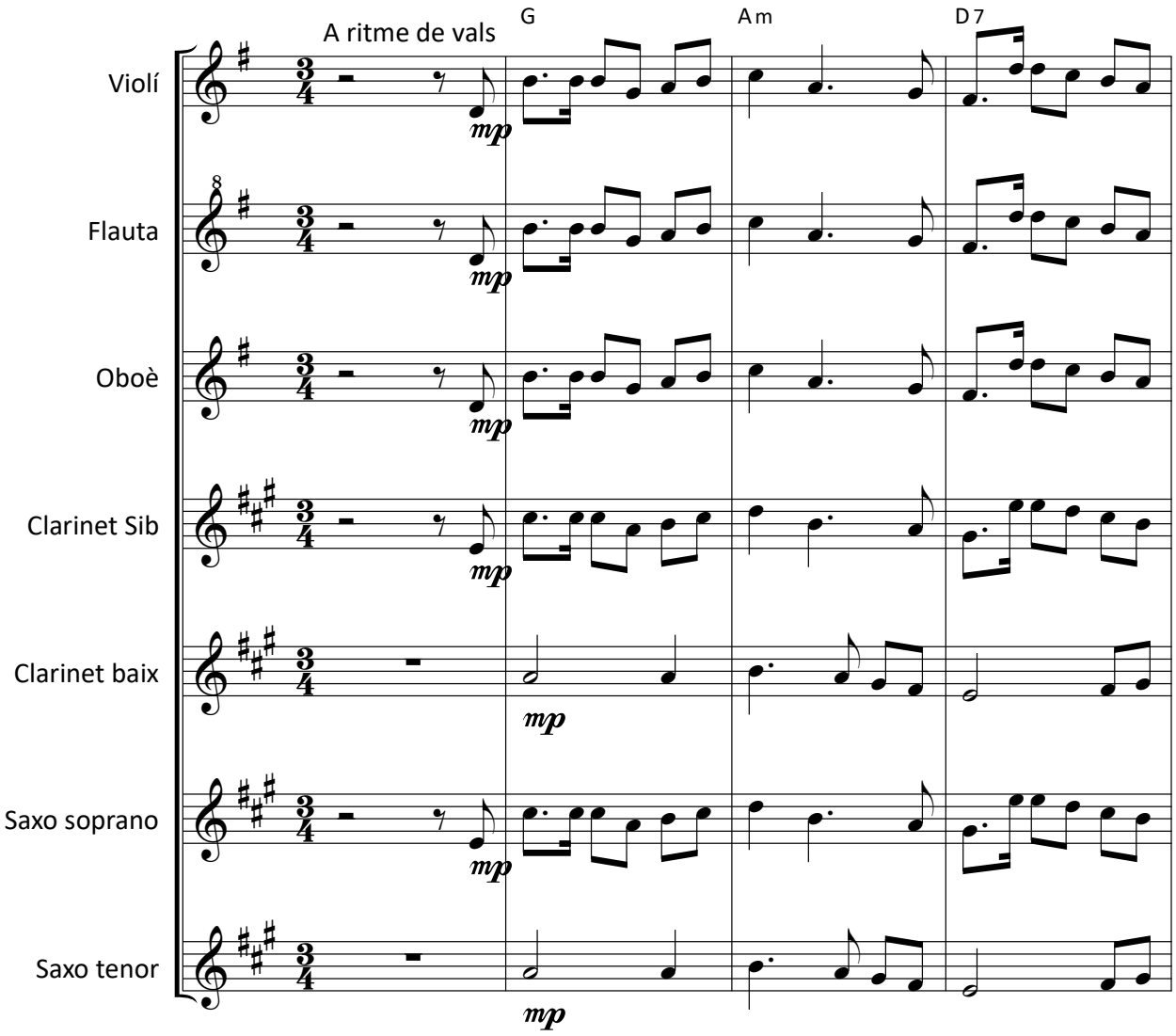

13
C
G 7
1 C
2 C
8

Ball de malcasats del Vendrell

Ball de Malcasats

Ball de parelles

Carlota Baldrís, 2001
Rev. 2025

Ball de malcasats del Vendrell

Una mica més animat
9
G
G
Am
8
mf
mf
mf
mf
mf
mf
mf

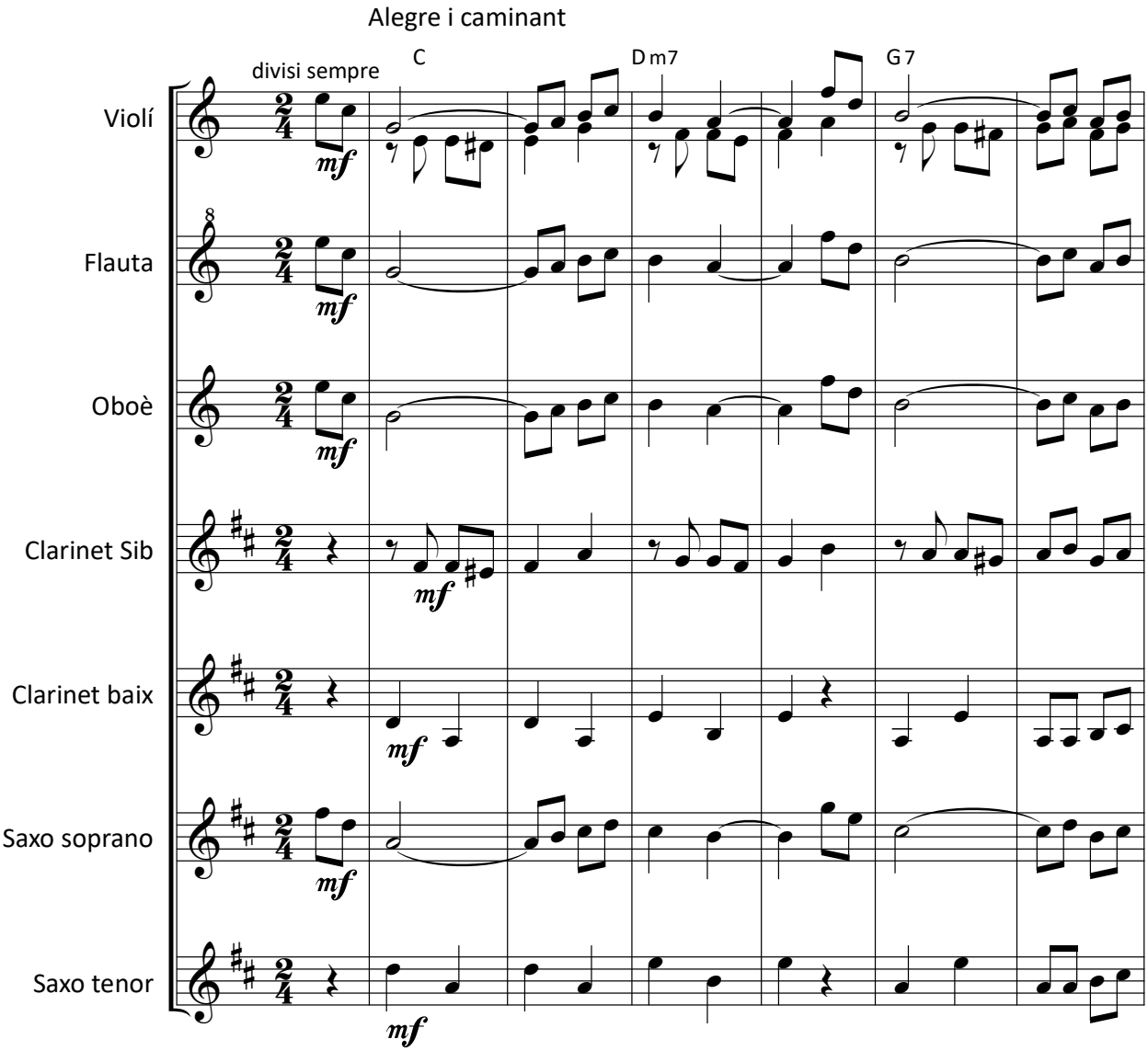

13
D 7
G
D 7
G
8
f

Ball de Malcasats

Ball de malcasats del Vendrell

Passeig

Carlota Baldrís, 2001
Rev. 2025

Ball de malcasats del Vendrell

Ball de malcasats del Vendrell

21
Dm7
G
C
F
C
G7
8

28
C
F
C
1. D7
G7
2. G7
C
f

Arxius i biblioteques consultats

Arxiu Comarcal del Baix Penedès (ACBP), Fons Jaume Vidal i Vidal
Biblioteca Nacional de Catalunya, Arxiu de Revistes Catalanes Antigues (ARCA)
Biblioteca Pública Terra Baixa del Vendrell, Biblioteca Digital Vendrellenca

Bibliografia

Alcover, Antoni Maria; Moll, Francesc de B. (1963). *Diccionari Català-Valencià-Balear (DCVB)*. Palma de Mallorca: Editorial Moll; Barcelona IEC. <https://dcvb.iec.cat/results.asp> [Consulta: 15 maig 2025].

Arroyo, Salvador (1990). *El Ball de Diables del Vendrell*. El Vendrell: Ajuntament del Vendrell, Patronat Municipal de Serveis Culturals.

Arroyo, Salvador (1996). «El Ball de Malcasats del Vendrell: marc històric i localització». *Miscel·lània Penedesenca* [en línia], vol. 21. <https://raco.cat/index.php/MiscellaniaPenedesenca/article/view/63788/92219> [Consulta: 15 maig 2025].

Arroyo, Salvador (2009). «L'activitat gegantera al Vendrell (1775-1930)». *Del Penedès* [en línia], núm. 20. <https://raco.cat/index.php/DelPenedes/article/view/148664> [Consulta: 15 maig 2025].

Arroyo, Salvador; Casellas, Marc; Castejón, Nativitat; Quintana, Jordi; Sintes, Lluís (2025). *Els goigs de l'ermita de Sant Salvador del Vendrell. Textos, edicions i música*. El Vendrell: L'Orgue del Vendrell, 2025.

Arroyo, Salvador; Casellas, Marc; Quintana, Jordi (2023). *Els goigs de Santa Anna en la tradició popular vendrellenca. Textos. Músiques i edicions 1777-2023*. El Vendrell: Ajuntament del Vendrell, Regidoria de Festes, Administradores de Santa Anna.

Arroyo, Salvador; Quintana, Jordi; Rovira, Roser; Solé, Àstrid (2009). *Un cop fort i sec. Història del Ball de Bastons del Vendrell (1733-2008)*. Valls: Cossetània.

Aumatell, Manel «Llibre dels Estils y Consuetuts de la Iglesia Parroquial de Sant Salvador de la Vila del Vendrell Bisbat de Barcelona, y de sa Sufragania de Sant Vicens dels Calders [1789]». A: Cabré, Vicenç (coord.). Arroyo, Salvador; Caralt, Salvador (2007). *Consueta. Usos i costums de la Parròquia de Sant Salvador del Vendrell*. El Vendrell: Comissió del 700 aniversari de la creació de la Parròquia de Sant Salvador del Vendrell.

Baldrís, Carlota; Conesa, Roger; Giménez, Lluís; Joanals, Ivan; Valera, David (2018). *Commemoració 100 anys del naixement Jaume Vidal i Vidal. Variacions i arranjaments per a 4 veus de gralles*. El Vendrell: Associació d'Amics de l'Orgue del Vendrell.

Bas, Narcís (1934). «Antologia vendrellenca. L'aplec de Sant Salvador. Acabament». *El Baix Penedès. Setmanari autonomista* [en línia], núm. 1492 (17 nov.). <https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1007973> [Consulta: 15 maig 2026].

Bonet, Ramon (c. 1800). *La gaita y el tamboril colección de 30 cantos populares y pastoriles*. Barcelona: Andrés Vidal.

Bosch, Vicenç (2018). *Balls antics del Pallars. Barcelona*: Llibres de l'Índex.

Bové, Francesc de Paula (1916). *El Penedès. Folklore dels balls, danses i comparses populars*. El Vendrell: Impremta Ramon. <https://mdc.csuc.cat/digital/collection/enricmorera/id/26227/rec/1> [Consulta: 15 maig 2026].

Brotons, Salvador; Baldrís, Carlota; Grandia, Adrià; López, Jordi; Meneses *Mene*, Montserrat; Quintana, Jordi; Solé, Albert (2011). *Música de Gralles al Vendrell*. Barcelona: Clivis.

Casellas, Marc; Arroyo, Salvador. (2022). *Els Balls de Santa Anna de 1610: història del primer acte festiu documentat*. El Vendrell: Ajuntament del Vendrell, Regidoria de Festes.

Casellas, Marc; Arroyo, Salvador; Quintana, Jordi (2021). *Balls i cançons de Les Peces. La missió del mestre Joan Tomàs a les Peces, l'1 i 2 de febrer de 1925*. Les Peces, Albinyana: Agrupació Recreativa Les Peces.

Crivillé, Josep; Vilar, Ramon (1991): *Música de tradició oral de Catalunya. Fonoteca de Música Tradicional Catalana. Sèrie 1: Documents testimonials-Recerca directa*. Vol. 1 [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Centre de Documentació i Recerca de Cultura Tradicional i Popular. <https://calaix.gencat.cat/handle/10687/53483> [Consulta: 15 maig 2025].

Crivillé, Josep; Vilar, Ramon (2003). *El llibre d'orgue de Lleida. Músiques diverses*. Barcelona: DINSIC.

Cuscó, Joan (2000). *Antoni Insenser i Bertran. Músiques de Festa*. Vilafranca del Penedès: Museu de Vilafranca; Museu del Vi Fundació Privada.

Cuscó, Joan (2008). *El Toc de Castells. Història i històries d'una música*. Vilafranca del Penedès: Andana.

Cuscó, Joan (ed.). (2012). *Els Romeas* [enregistrament sonor]. Vilafranca del Penedès: Coordinadora de Grallers de Vilafranca. 1 disc (CD).

Diario de Barcelona (1792-1984) [en línia] [Barcelona]. <https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/publicaciones/numeros_por_mes.do?idPublicacion=384> [Consulta: 15 maig 2025].

Francès, Òscar (2024). *Arxiu personal d'Òscar Francès*. El Vendrell.

Ferrando, Pere (1991). *Presència Castellera al Vendrell fins l'any 1926*. El Vendrell: Ajuntament del Vendrell, Patronat Municipal de Serveis Culturals.

Ferrando, Pere (2021). «"El Dia del Gos": una expressió de festa major arrelada al Vendrell». *El 3 de vuit*, 23 de juliol.

«Informatives» (1930). *El Baix Penedès: setmanari autonomista* [en línia], núm. 1242 (18 gener). <https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1007475> [Consulta: 15 maig 2025]..

Insenser, Antoni (1982). *El Penedès. Balls, danses i comparses (edició del manuscrit original del 1904-1905)*. Vilafranca del Penedès: Ajuntament de Vilafranca, Comissió de Cultura, Administrador Festa Major.

La Opinión (1875–1904) [en línia]. [Tarragona]. <https://www.tarragona.cat/patrimoni/fons-documentals/biblioteca-hemeroteca/hemeroteca-1/premsa-digitalitzada-1> [Consulta: 15 maig 2025].

Lluch, Antònia (2023). *Les músiques de la Festa major del Vendrell. Retrat del present i record del passat*. El Vendrell: Institut Andreu Nin.

Massot, Josep (ed.). (1998). *Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Materials. Volum VIII. Memòria de missions de recerca*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Orriols, Xavier (2001). «El grall». *Caramella* [en línia], núm. 4 (gener-juny). <http://www.revistacaramella.cat/wp-content/uploads/2018/03/c4_orri.pdf>. [Consulta: 15 maig 2025].

Protocol de la Festa Major del Vendrell (2022) [en línia]. El Vendrell: Ajuntament del Vendrell, Regidoria de Cultura i Festes. <https://www.elvendrell.net/images/stories/Protocol_de_la_Festa_Major_del_Vendrell.pdf>. [Consulta: 15 maig 2025].

Pujol, Francesc; Amades, Joan (1936). *Cançoner Popular de Catalunya, vol. I, Diccionari de la dansa, dels entremesos i dels instruments de música i sonadors*. Barcelona: Fundació Concepció Rabell i Cibils vda. Romaguera.

Quintana, Jordi (2005). *Les gralles al Vendrell: músics i músiques* [Manuscrit no publicat]. El Vendrell: Ajuntament del Vendrell, IV Beca d'investigació Jaume Ramon i Vidales.

Quintana, Jordi (coord.); Grandia, Adrià; Anglès, *Bero,* Jordi; Francès, Òscar (2022). *Jaume Esteve i Oliva,* Casalta*, tambaler*. El Vendrell: Amics de l'Orgue del Vendrell; Les Gralles del Baix Penedès; Grallers Els Mosquits. <https://bit.ly/4eL6VqW> [Consulta: 15 maig 2025].

Quintana, Jordi (coord.); Solé, Astrid; Rovira, Miquel; Francès, Òscar; Grandia, Adrià; Guasch, Carles; Mercadé, Xavier; Nin, Anna (2020). *Jaume Vidal i Vidal, compositor i graller del Vendrell. Esbós d'un músic*. El Vendrell: Amics de l'Orgue del Vendrell; Les Gralles del Baix Penedès.

Quintana, Jordi; Morlà, David; Arroyo, Salvador; Tomàs, Liliana. (en premsa). «Melodies i balls recollits per Joan Tomàs i Joan Amades als grallers Els Gonsers de Sant Jaume dels Domenys». Del Penedès. <https://www.iepenedesencs.org/2018/delpenedes.php#gsc.tab=0>.

Quintana, Jordi; Arroyo, Salvador; Tomàs, Liliana; Quintana, Martí (2024). «Balls i melodies recollides per Joan Tomàs i Joan Amades als grallers Els Romees del Vendrell». *Del Penedès* [en línia], núm. 39-40. <https://www.iepenedesencs.org/2018/creativecommons_delpenedes.php?id=40> [Consulta: 15 maig 2025].

Quintana, Jordi; Puig, Jordi; Benítez, Pau (2023). *Repertori d'emergència per a flabiolaires*. El Vendrell. <https://bit.ly/49cta6U> [Consulta: 15 maig 2026].

Ramon, Jaume (1905), «La gralla». A: *Programa de la Festa Major del Vendrell* [en línia]. El Vendrell: Biblioteca Pública Terra Baixa. <https://www.bibliotecadigitalvendrellenca.cat/files/original/ce7264e68457d78daba39d506307aa3a.pdf> [Consulta: 15 maig 2025].

Ramon, Ramon (1909). *Vaca de llet*. Barcelona: Biblioteca Popular de L'Avenç.

Simon, Pere (2017). *La diada de Santa Anna documentada des del 1517 com a Festa Major del Vendrell*. El Vendrell: Ajuntament del Vendrell, Regidoria de Cultura.

Viaplana, Gaietà (1927). *Notes històriques de la Parròquia i Vila d'Arbós*. L'Arboç: Badalota.

Vidal, Jaume; Olivé, Roser; Rovira, Robert; Orriols, Xavier (1992). *Repertori d'en Jaume Vidal i Vidal, músiques per a gralla*. Barcelona: DINSINC.

Vilarrúbias, Daniel (2017). *El foc del seguici (ca.1380-1936). Diables festius i bestiari de foc a Barcelona, dels orígens al 1936*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. <https://www.barcelona.cat/culturapopular/sites/default/files/el_foc_del_seguici_vertical_9int2.pdf> [Consulta: 15 maig 2025].

Índex de partitures per balls

Trasllats i processons
Pujada de sants 14-15

Les matinades
Toc de matinades, Matinades del Vendrell (a dues veus) 18-19
Toc de matinades, Matinades del Vendrell (a tres veus) 21-22
Matinades curtes (a dues veus) 23
Matinades curtes (a tres veus) 24-25

L'ofici de Santa Anna
Toc d'ofertori, Ofertori de l'Astor 27
Goigs de la gloriosa santa Anna 29-30
Goigs del patronatge de santa Anna tronatge de santa Anna 31-32

Ball de Diables i Diablons
Ball de Diables del Vendrell, Toc de foc i Toc de versos 38
Ball de Diables del Vendrell, Toc del 25è aniversari 38

El Drac
Drac del Vendrell, Encesa de lluïment 40
Drac del Vendrell, Tocs de la Cercavila de Foc 41-42

L'Àliga i l'Àligueta
Ball de l'Àliga del Vendrell 44-45
Ball de l'Aligueta del Vendrell 46

El Lleó i el Lleonet
Ball del Lleó del Vendrell 48-54
Ball del Lleonet Vendrell 55-57
Les oques puntaires 58
Sisto 59-60

La Mulassa
Ball de la Mulassa Inestable del Vendrell 62-63

Els Gegants, Gegantons i Nans
Ball de Gegants del Vendrell 66-67
Ball de Nans del Vendrell 68

Vals jota 69
El Ball de la Patatuf
Patatuf del Vendrell, Ball 72
Patatuf del Vendrell, Rotllana i Passejada 72
Aniversari 73

El Ball de Panderetes
Ball de bastons del Vendrell 76
Fandango Sant Jaume dels Domenys 77

El Ball de la Bolangera
Bolangera del Vendrell 80
Morena 81
Galop de cortesia 82

El Ball de Figuetaires
Ball de figuetaires, Ball de plaça 84
La serp, Les pometes, El rotlletó 85
Ball de parelles, El pobre músic 86

La ganyifa 86
El Ball dels Muntanyesos
Ball dels muntanyesos del Vendrell, Ball 88-89
Ball dels muntanyesos del Vendrell, Cercavila 90-91

El Ball de Cercolets
Ball de cercolets 94
Ball de Valencians
Ball de valencians del Vendrell, Ball 96-97
Ball de valencians del Vendrell, Castell 98-99

El Ball de Cintes
Ball de cintes del Vendrell 102

El Ball de Pastorets
Ball de pastorets del Vendrell, El pastoret 104
Ball de pastorets del Vendrell, La creu o les corrandes 104
Ball de pastorets del Vendrell 105
Ball de pastorets 101-105
Los pastorcillos en Belén, Capafonts 108

El Ball de Faixes
Ball de faixes del Vendrell 110-112

El Ball de Bastons
El Pericó del Vendrell 115
El ram-ram 115
El sotacama 116
La boja 116
El rotllet 117
L'aboi 117

La Romengos 118
La Rosanna 118
La massamorra 119

El Ball de Panderos
Ball de panderos, Quadrat, Platerets i Cercavila 122
Ball de panderos, Jota 122-124
Ball de panderos, Serp 125
Ball de panderos, Creu, Ton pare balla del drac 126
Ball de panderos, Moli 127
Ball de panderos, Tortell 128
Ball de panderos, Plaça Vella 129

El Ball de Gitanes
Ball de gitanes del Vendrell 132-133

Els castells
Toc de castells del Vendrell 136-137
Entrada a plaça 138-139
Pilar al balcó 140
Marxa del vermut 141

El Ball de Malcasats
Ball de malcasats del Vendrell, Entrada i Sortida 144-147
Ball de malcasats del Vendrell, Ball de parelles 148-151
Ball de malcasats del Vendrell, Passeig 152-156

Índex alfabètic de partitures

Aniversari (Ball de la Patatuf) 73
Ball de bastons del Vendrell (Ball de panderetes) 76
Ball de cercolets 94
Ball de cintes del Vendrell 102
Ball de Diables del Vendrell, Toc de foc i Toc de versos 38
Ball de Diables del Vendrell, Toc del 25è aniversari 38
Ball de faixes del Vendrell 110-112
Ball de figuetaires, Ball de plaça 84
Ball de Gegants del Vendrell 66-67
Ball de gitanes del Vendrell 132-133
Ball de la Mulassa Inestable del Vendrell 62-63
Ball de l'Àliga del Vendrell 44-45
Ball de l'Aligueta del Vendrell 46
Ball de malcasats del Vendrell, Ball de parelles 148-151
Ball de malcasats del Vendrell, Entrada i Sortida 144-147
Ball de malcasats del Vendrell, Passeig 152-156
Ball de Nans del Vendrell 68
Ball de panderos, Creu, Ton pare balla del drac 126
Ball de panderos, Jota 122-124
Ball de panderos, Moli 127
Ball de panderos, Plaça Vella 129
Ball de panderos, Quadrat, Platerets i Cercavila 122
Ball de panderos, Serp 125
Ball de panderos, Tortell 128
Ball de parelles, El pobre músic (Ball de Figuetaires) 86
Ball de pastorets 106-107
Ball de pastorets del Vendrell 105
Ball de pastorets del Vendrell, El pastoret 104
Ball de pastorets del Vendrell, La creu o les corrandes 104
Ball de valencians del Vendrell, Ball 96-97
Ball de valencians del Vendrell, Castell 98-99
Ball del Lleó del Vendrell 48-54
Ball del Lleonet Vendrell 55-57
Ball dels muntanyesos del Vendrell, Ball 88-89
Ball dels muntanyesos del Vendrell, Cercavila 90-91
Bolangera del Vendrell 80
Drac del Vendrell, Encesa de lluïment 40
Drac del Vendrell, Tocs de la Cercavila de Foc 41-42

El Pericó del Vendrell (Ball de Bastons) 115
El ram-ram (Ball de Bastons) 115
El rotllet (Ball de Bastons) 117
El sotacama (Ball de Bastons) 116
Entrada a plaça (Castells) 138-139
Fandango Sant Jaume dels Domenys (Ball de panderetes) 77
Galop de cortesia (Ball de la Bolangera) 82
Goigs de la gloriosa santa Anna 30-31
Goigs del patronatge de santa Anna 32-33
La boja (Ball de Bastons) 116
La ganyifa (Ball de Figuetaires) 86
La massamorra (Ball de Bastons) 119
La Romengos (Ball de Bastons) 118
La Rosanna (Ball de Bastons) 118
La serp, Les pometes, El rotlletó (Ball de Figuetaires) 85
L'aboi (Ball de Bastons) 117
Les oques puntaires (Ball del Lleonet) 58
Los pastorcillos en Belén, Capafonts (Ball de Pastorets) 108
Marxa del vermut (Castells) 141
Matinades curtes (a dues veus) 23
Matinades curtes (a tres veus) 24-25
Morena (Ball de la Bolangera) 81
Patatuf del Vendrell, Ball 72
Patatuf del Vendrell, Rotllana i Passejada 72
Pilar al balcó (Castells) 140
Pujada de sants (Trasllats i processons) 14-15
Sisto (Ball del Lleonet) 59-60
Toc de castells del Vendrell 136-137
Toc de matinades, Matinades del Vendrell (a dues veus) 18-19
Toc de matinades, Matinades del Vendrell (a tres veus) 21-22
Toc d'ofertori, Ofertori de l'Astor 28
Vals jota (Ball de gegants) 69

